

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра міжнародних відносин

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

**на тему: “ДВОСТОРОННІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ І ВЕЛИКОЇ
БРИТАНІЇ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ”**

Виконала: студентка

II року навчання ОР Магістр
групи МВз-2м

спеціальності: 291 «Міжнародні
відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»

Юзків Анна-Марія Володимирівна

Науковий керівник:

кандидат політичних наук, доцент
кафедри міжнародних відносин
Струтинська Т.З.

Рецензент:

доктор політичних наук, професор
кафедри міжнародних відносин
Нагорняк М. М.

Допущено до захисту

« _____ » _____ 2025 р.

Івано-Франківськ, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКО-БРИТАНСЬКИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ БЕЗПЕКИ	7
1.1. Ключові поняття та сутність безпекової політики в системі міжнародних відносин	7
1.2. Методологічні підходи до аналізу міждержавного співробітництва у безпековій сфері	12
1.3. Історичні передумови розвитку українсько-британських відносин у політичній та безпековій площині	15
Висновки до розділу	19
РОЗДІЛ II ЕВОЛЮЦІЯ УКРАЇНСЬКО-БРИТАНСЬКОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ БЕЗПЕКОВОЇ ПОЛІТИКИ (2014–2022 рр.).....	22
2.1. Формування та еволюція українсько-британського партнерства у відповідь на анексію Криму та війну на Донбасі	22
2.2. Вплив Брекситу на міжнародні відносини.....	26
2.3. Британія – НАТО та підтримка вступу України до Альянсу.....	30
Висновки до розділу	34
РОЗДІЛ III ОСОБЛИВОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИ УКРАЇНСЬКО- БРИТАНСЬКОГО БЕЗПЕКОВОГО ПАРТНЕРСТВА	39
3.1. Оцінка ефективності двосторонніх угод та програм співпраці у сфері безпеки.....	39
3.2. Внесок Великої Британії у підготовку Збройних Сил України	41
3.3. Порівняння британського підходу до України з політикою інших провідних держав Заходу (США, Німеччини, Франції).....	44
3.4. Ефективність британських програм підтримки України (2014–2022).....	52
3.5. Рекомендації для удосконалення партнерства та виклики та перспективи для українсько-британських відносин в умовах повномасштабної війни 2022 року	62
Висновки до розділу	70

ВИСНОВКИ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	76
ДОДАТКИ	84
Додаток А	84
Додаток Б	85
Додаток В	86
Додаток Г	88
Додаток Д	89
Додаток Е	91
Додаток Є	92
Додаток Ж	93
Додаток З	94
Додаток И	95
Додаток І	96

ВСТУП

Після подій 2014 року, пов'язаних із анексією Криму та початком російської агресії на сході України, питання національної безпеки, оборони та міжнародної підтримки набули визначального значення для зовнішньої політики держави. У цих умовах особливої ваги набуло розширення стратегічного партнерства з державами, які поділяють демократичні цінності та здатні надати реальну політичну, військову й економічну підтримку. Одним із таких ключових партнерів України стала Велика Британія, співпраця з якою поступово трансформувалася з дипломатичних контактів у потужний формат безпекового та оборонного партнерства.

Актуальність теми зумовлена потребою наукового осмислення процесів розвитку українсько-британських відносин у безпековій сфері в період 2014–2022 рр., коли формувалися нові засади співпраці між державами, спрямовані на зміцнення обороноздатності України, підвищення рівня її сумісності зі стандартами НАТО та формування спільних стратегічних підходів до забезпечення безпеки у Східній Європі. У контексті виходу Великої Британії з ЄС (Brexit) ця взаємодія набула нового значення, адже Лондон посилив роль у формуванні самостійної безпекової політики на європейському просторі.

Метою магістерської роботи є комплексний аналіз еволюції українсько-британських відносин у сфері безпекової політики протягом 2014–2022 рр., визначення їх основних напрямів, особливостей, досягнень та перспектив подальшого розвитку.

Для досягнення поставленої мети у роботі необхідно розв'язати такі **завдання**:

1. Проаналізувати історичні передумови формування українсько-британських відносин та на цій основі розкрити теоретико-методологічні засади дослідження безпекової політики як складової міжнародних відносин.

2. Визначити етапи розвитку співпраці України та Великої Британії у сфері безпеки в період 2014–2022 рр.
3. Охарактеризувати нормативно-правову базу двостороннього співробітництва у безпековій та оборонній сферах.
4. Дослідити основні напрями практичної взаємодії: військову, технічну, інформаційну, розвідувальну та політичну підтримку України.
5. Оцінити вплив українсько-британського партнерства на регіональну та європейську безпеку.
6. Визначити перспективи подальшої співпраці між Україною та Великою Британією у сфері безпеки та оборони.

Об’єкт дослідження - українсько-британські міждержавні відносини у системі міжнародної безпеки.

Предмет дослідження - співробітництво України та Великої Британії у сфері безпекової політики, його інституційні механізми, напрями, нормативна база та результати реалізації.

Методи дослідження. Для досягнення мети використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів:

- історико-хронологічний – для визначення послідовності розвитку відносин між державами;
- системний і структурно-функціональний – для аналізу взаємозв’язку політичних, економічних та безпекових чинників;
- порівняльно-політологічний – для зіставлення позицій сторін щодо основних напрямів міжнародної безпеки;
- документальний аналіз – для опрацювання міжнародних угод, стратегічних документів, офіційних заяв урядів обох країн;
- метод контент-аналізу – для оцінки медійного та аналітичного дискурсу з питань двосторонньої взаємодії.

Наукова новизна роботи полягає у комплексному аналізі еволюції безпекового партнерства України та Великої Британії після 2014 року, виявленні закономірностей його розвитку в контексті трансформації європейської системи

безпеки та визначенні ролі цього партнерства у зміцненні оборонного потенціалу України. Уперше узагальнено нормативно-документальну базу, проаналізовано зміст двосторонніх угод і програм співробітництва у сфері безпеки, а також виокремлено ключові напрями взаємодії після Brexit.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання в подальших дослідженнях із проблем міжнародних відносин, безпекових студій, зовнішньої політики України, а також у практичній діяльності державних органів, що формують стратегію національної безпеки та міжнародної співпраці у військовій сфері.

Апробація результатів магістерської роботи. Основні положення дослідження апробовано в доповіді на звітній науковій конференції студентів університету за 2024 р. (м. Івано-Франківськ, 2025).

Структура роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (72 позиції), 11 додатків. Загальний обсяг роботи становить 96 сторінок.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКО-БРИТАНСЬКИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ БЕЗПЕКИ

1.1. Ключові поняття та сутність безпекової політики в системі міжнародних відносин

У сучасній системі міжнародних відносин безпекова політика держави виступає одним із ключових чинників забезпечення стабільності, розвитку та реалізації національних інтересів. Вона охоплює комплекс дій, механізмів і стратегій, спрямованих на попередження, нейтралізацію чи подолання внутрішніх і зовнішніх загроз, а також формування сприятливого середовища для реалізації державного суверенітету й територіальної цілісності [12].

Поняття «безпека» є багатовимірним і динамічним, адже воно змінюється залежно від історичних, політичних та соціокультурних умов. Згідно з класичним підходом, сформульованим у працях представників школи політичного реалізму, таких як Ганс Моргентау та Кеннет Уолтц, безпека держави визначається як стан захищеності її територіальної цілісності, політичної незалежності та основних національних інтересів від зовнішніх загроз шляхом підтримання військової могутності та балансу сил [14].

Проте з кінця ХХ століття парадигма безпеки зазнала трансформації під впливом процесів глобалізації, міждержавної інтеграції та розширення поняття загроз. У межах неоліберального інституціоналізму [9] безпека розглядається не лише як військове питання, а як результат політичної, економічної та гуманітарної взаємодії держав, міжнародних організацій і недержавних акторів. Баррі Бузан у своїй праці *Security: A New Framework for Analysis* (1998) запропонував концепцію «секторальної безпеки», виділивши політичний, економічний, соціальний, екологічний і військовий виміри безпеки. Такий підхід дозволив говорити про людину як центр безпекової системи, що стало основою концепції «людської безпеки» (human security) [72].

В українській науковій традиції безпекова політика трактується як цілісна система стратегічних, правових і організаційних заходів держави, спрямованих на захист життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави в умовах динамічних змін геополітичного середовища. Вона інтегрує політичні, економічні, оборонні та інформаційні інструменти для досягнення головної мети – забезпечення національної безпеки як стану стабільності та прогнозованості розвитку.

У політології та теорії міжнародних відносин поняття «безпекова політика» (security policy) ввійшло в ужиток з розвитком після 1945 рр. як окремий напрям державної та міжнародної діяльності, що охоплює не лише чисто військові чи оборонні заходи, але й економічні, екологічні, соціальні та внутрішньополітичні аспекти.

У цьому контексті безпекова політика держави визначається як спеціалізована складова зовнішньої (та внутрішньої) політики, спрямована на захист інтересів та життєво важливих цінностей держави (суверенітету, територіальної цілісності, громадян, економічної стабільності тощо) від реальних і потенційних загроз. Зокрема, автори зазначають, що «policy of security» включає як підготовку до можливих конфліктів, так і умови запобігання їм.

У межах теорії міжнародних відносин існує низка підходів, які визначають, як держава сприймає свою безпеку, які механізми застосовує і як формує безпекову політику. Серед них можна виділити такі:

Реалізм і неореалізм: держави розглядаються як головні актори в анархічній міжнародній системі, їхня головна мета - виживання, а безпека – пріоритет зовнішньої політики. Неореалізм підкреслює розподіл потужностей, баланс сил, ролі союзів і стратегічних рішень у контексті безпеки.

Лібералізм: акцент на міжнародних інституціях, праві, економічній взаємозалежності, що можуть зменшити ризики для безпеки та підвищити стабільність. За лібералами, безпека держави не обмежується лише військовою або економічною силою, але охоплює і співпрацю між державами.

Конструктивізм: безпека формується через соціальні конструкції, цінності, ідентичності, мови, процес «сек'юритизації» (зроблення питання безпековим) – коли політичне керівництво оголошує певну ситуацію загрозою, і суспільство легітимізує надзвичайні заходи.

Розширені та глибокі підходи до безпеки (human security, non-traditional security): тут безпека розглядається не лише з точки зору держави і військових загроз, але також охоплює економічні, соціальні, екологічні, продовольчі, інформаційні виміри.

Таким чином, вибір теоретичної перспективи впливає на те, як держава формує свою безпекову політику : чи перш за все як оборону території та баланс сил (реалізм), чи як багатовимірну співпрацю з іншими суб'єктами (лібералізм), чи як процес конструювання загроз (конструктивізм).

Безпекова політика тісно пов'язана із зовнішньою політикою держави, оскільки саме через зовнішні відносини держава реалізує заходи щодо захисту своїх життєво важливих інтересів у міжнародній системі. Публікації підкреслюють, що безпекова політика виступає «спеціалізованою частиною» зовнішньої політики, яка охоплює внутрішні та зовнішні аспекти, і формується під впливом міжнародного середовища, загроз, міжнародної конкурентної динаміки.

Зокрема, згідно з авторськими позиціями, безпекова політика держави відіграє такі ролі:

- вона формує стратегічні пріоритети у зовнішній політиці, оскільки держави визначають, які загрози для них найважливіші;
- створює архітектуру міжнародного співробітництва (союзи, коаліції, участь у міжнародних інституціях) для спільного реагування на безпекові виклики;
- через інструменти дипломатії, військово-політичні механізми, санкції, військову підтримку чи миротворчі операції держава захищає свою позицію у системі міжнародних відносин (тоді як зовнішня політика зазвичай спрямована й на інші цілі: економічні, культурні, гуманітарні).

Безпекова політика є структуроутворювальним елементом зовнішньої політики будь-якої держави. Її функціональне призначення полягає у забезпеченні сприятливого зовнішнього середовища для реалізації національних інтересів, запобіганні конфліктам і підвищенні рівня стійкості держави до гібридних загроз.

Як зазначає В. Горбулін, у сучасному світі «зовнішня політика держави дедалі більше набуває безпекового характеру», адже глобальні процеси – від кіберзагроз до міграційних криз – формують нові виклики для національної стабільності [13].

З погляду міжнародного права, безпекова політика інтегрується у ширшу систему колективної безпеки, яку репрезентують такі інституції, як ООН, НАТО, ОБСЄ, ЄС. Для держав із транзитивною демократією, таких як Україна, безпекова політика виконує не лише захисну, але й інтеграційну функцію – сприяє входженню в систему європейських безпекових структур [70].

Україна після 2014 року трансформувала свою безпекову стратегію, орієнтуючись на модель колективної оборони та партнерства з НАТО і ЄС, що засвідчує нову якість її зовнішньої політики, де безпековий вектор набуває пріоритетного значення. Як закріплює Стратегія національної безпеки України [8], «зміцнення міжнародного безпекового партнерства є основою сталого розвитку держави та її європейської інтеграції».

Отже, безпекова політика є не лише складовою частиною зовнішньої політики, а й інструментом формування міжнародного іміджу держави, показником її суб'єктності в системі глобальної безпеки. Її ефективність визначається здатністю адаптуватися до динамічних змін світового порядку, інтегруючи національні інтереси з колективними механізмами захисту. Безпекова політика інтегрована у зовнішню політику, але при цьому має власну специфіку – вона передбачає мобілізацію сил, ресурсів, дипломатичних та військових засобів для збереження або посилення безпеки держави в умовах міжнародної нестабільності.

У межах дослідження важливо окреслити ключові поняття, що становлять теоретичну основу аналізу українсько-британських відносин у сфері безпеки.

Безпека держави – стан захищеності суверенітету, територіальної цілісності, політичної незалежності та життєво важливих інтересів держави від внутрішніх та зовнішніх загроз.

Міжнародна безпека – система відносин між державами та міжнародними інституціями, спрямована на запобігання конфліктам і забезпечення стабільності міжнародного порядку.

Безпекова політика держави – сукупність стратегічних, правових та організаційних заходів, спрямованих на нейтралізацію загроз та зміцнення обороноздатності держави на внутрішньому та зовнішньому рівнях.

Національна безпека України – захищеність інтересів особи, суспільства та держави, що гарантує стабільний розвиток, суверенітет і територіальну цілісність.

Міждержавне співробітництво у сфері безпеки – взаємодія держав у військовій, політичній, розвідувальній, інформаційній, кібернетичній та військово-технічній площинах з метою протидії спільним загрозам.

Стратегічне партнерство – поглиблена форма двосторонньої співпраці, що передбачає узгодження пріоритетів безпеки, довгострокові політичні зобов'язання та стійкі механізми взаємодії.

Євроатлантична інтеграція України – процес наближення України до стандартів НАТО та поступового формування сумісності зі структурами Альянсу з метою подальшого членства.

Гібридна війна – комплексна форма агресії, що поєднує військовий тиск, інформаційні операції, кібератаки, економічний шантаж та інші інструменти для дестабілізації держави.

Кібербезпека – система організаційних, технічних та правових заходів щодо захисту цифрової інфраструктури та інформаційного простору від кіберзагроз.

Санкційна політика – механізм міжнародного впливу, що включає економічні, фінансові й обмежувальні заходи проти держави-агресора.

Операція ORBITAL – британська навчальна місія в Україні (2015–2022), спрямована на підготовку українських військових та підвищення їх сумісності зі стандартами НАТО.

Будапештський меморандум – політичний документ 1994 року, яким Велика Британія, США та Росія надали Україні гарантії безпеки в обмін на відмову від ядерної зброї.

Коллективна безпека – модель, за якої агресія проти однієї держави розглядається як загроза для всього об'єднання держав (приклад – НАТО).

Підсумовуючи, сформований понятійно-категоріальний апарат забезпечує наукову точність і концептуальну узгодженість дослідження, окреслює базові терміни, на яких ґрунтується подальший аналіз та інтерпретація українсько-британської співпраці у сфері безпеки.

1.2 Методологічні підходи до аналізу міждержавного співробітництва у безпековій сфері

Проблематика міждержавного співробітництва у сфері безпеки належить до однієї з ключових у системі міжнародних відносин. Вона передбачає не лише аналіз політичних рішень та військових угод, а й розуміння логіки взаємодії держав у контексті глобальної безпекової архітектури. З метою глибшого дослідження українсько-британського партнерства у безпековій сфері доцільно спиратися на поєднання кількох методологічних підходів – системного, інституційного та конструктивістського. Саме їх сукупне використання дає змогу отримати цілісне бачення процесів, що формують сучасну безпекову політику держав.

Системний підхід ґрунтується на розумінні міжнародних відносин як складної, відкритої системи, у якій держави та інші актори взаємодіють у межах

певних структур і правил. Його засади були закладені у працях Кеннета Валца, Мортон Каплана, Раймона Арона, які стверджували, що поведінка держав визначається не лише внутрішніми інтересами, а й загальними закономірностями міжнародної системи [68].

Згідно із цим підходом, безпека однієї держави нерозривно пов'язана зі станом безпеки всієї системи, а зміни в геополітичній структурі зумовлюють переосмислення зовнішньої політики.

У випадку України системний аналіз дозволяє розглянути її безпекову політику після 2014 року як відповідь на радикальну зміну міжнародного середовища, коли зруйнувалася система гарантій, закладена Будапештським меморандумом. Україна була змушена шукати нові джерела підтримки, серед яких важливе місце посіла Велика Британія.

Таким чином, системний підхід дає змогу пояснити виникнення стратегічного українсько-британського партнерства як наслідок структурних змін у міжнародній системі – послаблення колективних механізмів безпеки, зростання загроз і потреби в гнучких двосторонніх союзах.

Інституційний підхід акцентує увагу на ролі міжнародних організацій, норм, процедур і правил у забезпеченні стабільності міжнародних відносин. Його представники – Р. Кеохейн, Дж. Най, М. Фіннемор – вважають, що інститути є засобом зниження рівня невизначеності та анархії в міжнародній системі, створюючи умови для передбачуваності дій держав [69].

У контексті українсько-британських відносин інституційний підхід дозволяє проаналізувати, яким чином двосторонні угоди, меморандуми, програми військової допомоги та навчальні ініціативи формують стійку систему співпраці. Зокрема, програма операції ORBITAL (2015–2022 рр.) стала прикладом інституціоналізованої підтримки, коли Велика Британія створила постійний механізм підготовки українських військових.

Важливим є те, що навіть за відсутності членства України в НАТО, Велика Британія розбудовувала інституційні зв'язки на основі двосторонніх угод і політичних зобов'язань. Це підтверджує тезу про можливість створення

ефективних безпекових інститутів поза межами формальних альянсів, що особливо актуально для середовища «асиметричної безпеки», у якому перебуває Україна.

Конструктивістський підхід, запропонований у працях А. Вендта, Н. Онфе, М. Барнета, підкреслює соціально-конструктивну природу міжнародних відносин. Його ключовий постулат полягає в тому, що політика безпеки є результатом не лише матеріальних інтересів держав, а й спільних цінностей, ідентичностей та соціальних уявлень про загрози [47].

Згідно з конструктивістським баченням, міждержавна взаємодія у сфері безпеки відбувається не лише через угоди чи зобов'язання, а передусім через формування спільного розуміння – хто є союзником, а хто становить загрозу.

У цьому контексті відносини України та Великої Британії після 2014 року набувають виразного конструктивістського змісту. Британія почала сприймати Україну не лише як об'єкт допомоги, а як суб'єкта, що розділяє європейські демократичні цінності, і, відповідно, потребує підтримки як частина спільного простору безпеки.

Такий підхід пояснює, чому Велика Британія ще до повномасштабного вторгнення у 2022 році стала одним із ключових адвокатів України на міжнародній арені. Безпекова солідарність між державами сформувалася не лише на прагматичних, а й на ідентифікаційних підставах – спільному розумінні свободи, верховенства права та відповідальності за європейський порядок безпеки.

Джерельну базу дослідження становлять кілька взаємопов'язаних груп матеріалів, що забезпечують комплексне вивчення теми.

По-перше, це офіційні документи урядів України та Великої Британії – угоди, меморандуми, декларації про стратегічне партнерство, звіти Міністерства оборони Великої Британії та Міністерства закордонних справ України, які дозволяють простежити динаміку співпраці.

По-друге, аналітичні звіти міжнародних і неурядових організацій (NATO, Chatham House, Royal United Services Institute (RUSI), Atlantic Council), що

містять оцінки ефективності британської допомоги Україні та прогноз розвитку партнерства.

По-третє, наукові праці українських і зарубіжних дослідників – Г. Перепелиці, О. Резнікова, А. Вендта, Р. Кеохейна, Дж. Найя – у яких висвітлюються теоретико-методологічні аспекти безпекової політики та міжнародного співробітництва.

Додатково залучено матеріали офіційних сайтів урядових структур, звітів парламентських комітетів, а також публікації аналітичних центрів та провідних медіа, що відображають суспільно-політичний дискурс навколо українсько-британських відносин у 2014–2022 рр [45].

Таким чином, поєднання системного, інституційного та конструктивістського підходів у межах єдиної методологічної основи дає змогу дослідити безпекове партнерство України та Великої Британії як багаторівневий процес, у якому поєднуються структурні чинники міжнародної системи, нормативно-інституційні механізми співпраці та соціально-конструктивні аспекти формування стратегічної довіри.

1.3. Історичні передумови розвитку українсько-британських відносин у політичній та безпековій площині

Формування українсько-британських відносин має тривалу історію, яка бере свій початок одразу після проголошення незалежності України у 1991 році. Велика Британія офіційно визнала незалежність України 31 грудня 1991 року, а 10 січня 1992 року було встановлено дипломатичні відносини між двома державами. Цей крок засвідчив готовність Лондона підтримувати нові пострадянські держави у процесі становлення демократичних інститутів і ринкової економіки [22].

На початковому етапі співпраця між Україною та Великою Британією носила переважно політичний і консультативний характер. Велика Британія, як один із провідних членів НАТО та Європейського Союзу, була зацікавлена у

стабільності в регіоні Східної Європи та запобіганні поширенню політичної та економічної нестабільності. У цей період основними напрямками взаємодії стали:

- підтримка процесів демократичної трансформації в Україні;
- сприяння роззброєнню та контролю над ядерною зброєю;
- розвиток двосторонніх економічних і гуманітарних зв'язків;
- консультації щодо інтеграції України у європейські та євроатлантичні структури.

Важливим етапом стало приєднання Великої Британії до Будапештського меморандуму (5 грудня 1994 р.), який гарантував безпеку Україні в обмін на її відмову від ядерної зброї. Велика Британія, разом зі США та РФ, виступила стороною-гарантом суверенітету та територіальної цілісності України, що стало основою довіри у подальших відносинах між Києвом і Лондоном [19]. Хоча документ не передбачав механізмів примусу, його підписання стало символом політичної підтримки України на міжнародній арені й засвідчило прагнення Британії брати участь у формуванні нової системи європейської безпеки після «холодної війни».

Водночас упродовж 1990-х – початку 2000-х років двосторонні відносини розвивалися поступово, без стратегічного характеру. Велика Британія підтримувала курс України на ринкові реформи та демократизацію, надаючи технічну й консультаційну допомогу через програми Know How Fund, British Council, Department for International Development (DFID). Ці ініціативи сприяли підготовці кадрів у галузях управління, освіти, юстиції та державного адміністрування.

З початку 2000-х років Велика Британія стала більш активно підтримувати зовнішньополітичний курс України на європейську інтеграцію. Лондон послідовно підтримував ініціативи розширення ЄС на Схід, виступаючи за зміцнення демократичних інститутів і верховенства права в Україні. Після помаранчевої революції 2004 року британська дипломатія активно сприяла відновленню політичного діалогу, а також підтримала українські реформи у сфері державного управління та судової системи [58].

Проте до 2014 року безпекова складова українсько-британських відносин залишалася відносно обмеженою. Основна взаємодія відбувалася у межах програм співпраці України з НАТО та ЄС, у яких Велика Британія брала участь як ключовий член-ініціатор. Військове співробітництво мало переважно консультативний і навчальний характер – обмін досвідом у сфері миротворчих операцій, оборонного менеджменту, стандартизації та контролю над озброєннями.

Таким чином, до 2014 року українсько-британські відносини розвивалися у форматі партнерства підтримки, без ознак стратегічного альянсу. Лондон відігравав роль одного з провідних європейських адвокатів демократичної трансформації України, але не розглядав її як пріоритетний напрям у сфері безпеки. Лише після початку російської агресії у 2014 році безпековий вимір двосторонньої співпраці набув принципово нового значення.

Велика Британія з перших років незалежності України послідовно підтримувала її суверенітет і територіальну цілісність. На міжнародному рівні вона виступала за включення України до системи європейських безпекових механізмів, водночас наголошуючи на необхідності дотримання міжнародного права та норм Статуту ООН. Політична підтримка Британії виявлялася у кількох вимірах: дипломатичному, економічному, оборонному та гуманітарному.

По-перше, у дипломатичному аспекті Велика Британія відіграла значну роль у міжнародному визнанні України як незалежної держави. Вона сприяла вступу України до Ради Європи (1995), підтримувала розвиток співпраці з НАТО через програму Партнерство заради миру (1994), а також підтримувала діалог Києва з ЄС.

Особливе значення мала участь Британії у врегулюванні питань, пов'язаних із ядерним роззброєнням України. Її позиція полягала в тому, що без'ядерний статус України є запорукою стабільності в регіоні, а натомість Київ має отримати політичні та безпекові гарантії.

По-друге, у безпековій площині Велика Британія з початку 1990-х років надавала Україні експертну допомогу в реформуванні сектору оборони, розбудові демократичного цивільного контролю над Збройними Силами, а також у сфері боротьби з тероризмом і нерозповсюдження зброї масового знищення. Зокрема, в межах Британсько-української програми з оборонного менеджменту (Defence Advisory Team) проводилися навчання для офіцерів Генерального штабу України, семінари з питань стратегічного планування та стандартів НАТО.

По-третє, у політичному плані Британія постійно виступала на захист принципу територіальної цілісності України. Після подій 2004 року та під час євроінтеграційних процесів Велика Британія підтримувала прагнення України до членства в ЄС і НАТО, розглядаючи це як частину ширшої стратегії розширення простору стабільності в Європі.

У 2013–2014 роках, під час Революції Гідності, позиція Лондона була стриманою, але послідовною: британський уряд закликав українську владу дотримуватися демократичних стандартів, поважати права людини й забезпечити політичний діалог. Після незаконної анексії Криму Велика Британія стала однією з перших держав, які засудили порушення міжнародного права та виступили за санкційний тиск на Росію [37].

Таким чином, підтримка суверенітету України з боку Великої Британії в період до 2014 року мала переважно політико-дипломатичний характер, проте саме вона створила фундамент для подальшої трансформації відносин у стратегічне безпекове партнерство після початку агресії. Британська дипломатія послідовно виступала за збереження незалежності України, вважаючи її стабільність невід'ємним чинником загальноєвропейської безпеки. Це підтверджує, що Велика Британія ще до 2014 року сприймала Україну як важливого партнера у східноєвропейському регіоні, навіть якщо ця співпраця тоді не мала глибокої військово-політичної інтеграції.

Отже, до 2014 року українсько-британські відносини характеризувалися поступовим розвитком від політичного діалогу до партнерства в окремих секторах безпеки. Британія послідовно підтримувала територіальну цілісність і

незалежність України, сприяла демократичним реформам і процесам європейської інтеграції. Підґрунтям для поглиблення співпраці стала участь Лондона у гарантіях безпеки України згідно з Будапештським меморандумом, а також спільне бачення принципів міжнародного права й суверенітету. Ці історичні передумови зумовили можливість швидкої активізації британської підтримки після 2014 року та перетворення українсько-британських відносин у справжнє стратегічне партнерство у сфері безпеки.

Висновки до розділу

У розділі розглянуто теоретичні та історичні основи безпекової політики, а також передумови розвитку українсько-британського співробітництва у політичній та безпековій сфері. З аналізу теоретичних підходів до визначення безпеки держави можна зробити висновок, що безпекова політика є комплексним і багаторівневим інструментом, спрямованим на забезпечення державою свого суверенітету, територіальної цілісності та стабільності в системі міжнародних відносин. Розглянуті системний, інституційний та конструктивістський підходи до аналізу міждержавного співробітництва в сфері безпеки демонструють, що ефективна взаємодія держав ґрунтується як на формальних інституційних механізмах, так і на соціальних та культурних конструктах міжнародного середовища.

Історичний аналіз українсько-британських відносин до 2014 року показав, що Велика Британія послідовно підтримувала Україну у питаннях становлення державності, демократизації та інтеграції у європейські та євроатлантичні структури. Дипломатична, політична та частково безпекова підтримка Великої Британії проявлялася у таких формах: участь у гарантіях безпеки України згідно з Будапештським меморандумом, сприяння реформам у секторі оборони, консультативна підтримка в межах програм технічної допомоги, а також політичне сприяння міжнародному визнанню суверенітету України.

Велика Британія виступала активним партнером у просуванні принципів верховенства права, демократичних стандартів і міжнародного права, що

забезпечило Україні додаткові гарантії безпеки в умовах нестабільності після розпаду СРСР. Аналіз джерельної бази показує, що британська підтримка мала переважно політико-дипломатичний характер і створила фундамент для подальшої трансформації двосторонніх відносин у стратегічне безпекове партнерство після початку російської агресії у 2014 році.

Тому можна зробити такі узагальнення:

1. Безпекова політика виступає ключовим елементом зовнішньої політики держави і є системою заходів для забезпечення національної стабільності та захисту державних інтересів у міжнародній системі.
2. Аналіз методологічних підходів до міждержавного співробітництва у безпековій сфері свідчить, що ефективне партнерство потребує комплексного врахування інституційних, системних та соціокультурних аспектів.
3. Українсько-британські відносини до 2014 року характеризувалися поступовим нарощуванням політичного, економічного та консультативного співробітництва у сфері безпеки.
4. Роль Великої Британії у підтримці суверенітету України була стратегічно значущою, оскільки вона забезпечила дипломатичну, політичну та експертну підтримку у ключових питаннях розвитку української державності та інтеграції у європейську безпекову систему.
5. Історичний досвід українсько-британських відносин до 2014 року став базою для подальшого поглиблення безпекового партнерства, що особливо актуалізувалося після початку повномасштабної російської агресії у 2022 році.

Таким чином, розділ закладає теоретико-методологічну та історичну основу для подальшого аналізу еволюції українсько-британського безпекового партнерства в умовах сучасних геополітичних викликів.

РОЗДІЛ II

ЕВОЛЮЦІЯ УКРАЇНСЬКО-БРИТАНСЬКОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ БЕЗПЕКОВОЇ ПОЛІТИКИ (2014–2022 рр.)

2.1. Формування та еволюція українсько-британського партнерства у відповідь на анексію Криму та війну на Донбасі

Анексія Криму Російською Федерацією у березні 2014 року та початок збройного конфлікту на сході України стали не лише точкою зламу для всієї системи європейської безпеки, а й моментом переорієнтації українсько-британських відносин у бік повноцінного безпекового партнерства. Події 2014 року продемонстрували вразливість моделі «позаблоковості» та засвідчили необхідність для України переосмислити стратегічні пріоритети, зафіксувавши курс на євроатлантичну інтеграцію та поглиблення співпраці з ключовими західними державами, серед яких особливе місце посіла Велика Британія [3, с. 42].

У відповідь на порушення Росією територіальної цілісності України Велика Британія однією з перших серед західних партнерів публічно засудила анексію Криму, підтримала резолюцію Генеральної Асамблеї ООН 68/262 «Про територіальну цілісність України» та виступила за запровадження широких санкцій проти Російської Федерації в рамках ЄС та «Групи семи» [25, с. 76]. Важливим політико-правовим виміром стало те, що Лондон сприймав дії Москви як пряме порушення зобов'язань, закріплених у Будапештському меморандумі 1994 р., де Велика Британія була однією з держав-гарантів безпеки України.

Паралельно з міжнародно-правовою реакцією почала змінюватися й внутрішня безпекова політика України. У 2015 р. була схвалена нова Стратегія національної безпеки, яка вперше чітко визначила інтеграцію до ЄС і НАТО як стратегічні цілі держави. У 2016 р. набула чинності Доктрина інформаційної безпеки, а в 2020 р. ухвалено оновлену Стратегію національної безпеки «Безпека людини – безпека країни», де співпраця з НАТО та розвиток оборонно-

промислового потенціалу України посіли провідні позиції [8, с. 112]. Конституційні зміни 2019 р., якими курс на членство в ЄС і НАТО було закріплено на рівні Основного Закону, надали цим стратегічним орієнтирам незворотного характеру й створили міцну правову основу для довгострокового діалогу з Великою Британією [9, с. 23].

На цьому тлі українсько-британське партнерство поступово трансформувалося з переважно політичного та економічного діалогу на комплексну безпекову співпрацю. Уже в перші роки після 2014 р. Велика Британія перейшла від декларативної підтримки до практичних кроків, спрямованих на зміцнення обороноздатності України. Важливою формою такої взаємодії стала започаткована у 2015 р. операція «ОРБІТАЛ», у межах якої британські інструктори здійснювали підготовку українських військовослужбовців за стандартами НАТО. До 2021 р. через різні курси пройшли понад 21 000 українських бійців, що сприяло формуванню нового підходу до воєнного планування, управління та підготовки особового складу [15, с. 58]. Однак роль «ОРБІТАЛ» виходила за межі суто тактичної підготовки: вона перетворилася на символ переходу до якісно нового рівня стратегічної довіри між Києвом і Лондоном.

У рамках співробітництва у сфері безпеки та оборони можна виокремити кілька базових напрямів, що стали стрижнем еволюції українсько-британського партнерства (Додаток А):

– зміцнення обороноздатності та професіоналізація Збройних Сил України: Велика Британія надала Україні суттєву підтримку у сфері підготовки військового персоналу, підвищення стандартів навчання, розвитку лідерських якостей офіцерського складу та формування сучасних підходів до управління військами [40, с. 50–67];

– розвиток військово-технічної співпраці з країнами НАТО: британська сторона сприяла залученню України до структур Північноатлантичного альянсу, підтримувала модернізацію озброєння, стандартизацію процедур та розширення участі України в багатонаціональних навчаннях і тренуваннях [42];

– посилення кібербезпеки та протидія гібридним загрозам: Велика Британія активно реагувала на виклики гібридної війни – кібератаки, кампанії дезінформації, інформаційно-психологічні операції – і допомагала Україні нарощувати спроможності у сфері кіберзахисту, інформаційної безпеки та стратегічних комунікацій [53];

– диверсифікація енергопостачання та захист критичної інфраструктури: у відповідь на залежність України від енергоносіїв з боку держави-агресора британська політика безпеки посилювала увагу до енергетичної безпеки, стійкості критичних мереж та інфраструктури. Хоча прямі двосторонні проекти у цій сфері є обмеженими, цей напрям співпраці корелює з ширшими підходами Великої Британії до енергетичної та економічної безпеки в Європі;

– розширення міжнародної підтримки України у відсічі агресії: Лондон послідовно виступав за консолідацію міжнародної спільноти навколо українського питання, підтримував санкційні режими проти Росії, а також ініціював або долучався до багатосторонніх форматів, спрямованих на посилення обороноздатності України.

Зазначені напрями не лише відображають двосторонню динаміку між Україною та Великою Британією, але й репрезентують ширшу платформу співпраці, що формується в контексті євроатлантичної системи безпеки, протидії російській агресії та модернізації оборонного й безпекового секторів України. Вони стали стрижнем еволюції партнерства у період 2014–2022 рр.

Важливим виміром цієї еволюції стали й нові дипломатичні формати, до яких активно долучилася Україна. Ініціативи на кшталт «Люблінського трикутника» (Україна–Польща–Литва), «Київської ініціативи» та «Міжнародної кримської платформи» сприяли консолідації союзників навколо проблеми російської агресії, підтримці деокупації українських територій і створенню розгалуженої політико-безпекової мережі, у межах якої Велика Британія відіграла помітну роль [18, с. 93].

Російська агресія проти України спричинила потужну реакцію міжнародної спільноти. Окрім згаданої резолюції ГА ООН 68/262, Європейський

Союз, США, Велика Британія та інші партнери запровадили широкі пакети економічних, фінансових та секторальних санкцій проти Російської Федерації, спрямовані на обмеження її військово-промислового потенціалу та енергетичного впливу [25, с. 76]. У цей період Велика Британія посилила свою роль як одного з найактивніших адвокатів України на міжнародних майданчиках.

Ключовим етапом розвитку українсько-британського партнерства стало підписання у жовтні 2020 р. Угоди про політичне, вільну торгівлю та стратегічне партнерство (PFTSPA), яка не лише забезпечила правову основу для двосторонніх торговельно-економічних відносин після виходу Великої Британії з ЄС, а й закріпила стратегічний характер співпраці у сфері безпеки та оборони [27, с. 101]. Угода створила інституційні механізми для регулярного політичного діалогу, координації безпекових підходів та реалізації спільних оборонних проєктів.

Початок повномасштабного вторгнення РФ 24 лютого 2022 р. став наступним критичним етапом у розвитку українсько-британського партнерства. Велика Британія однією з перших країн істотно розширила військову підтримку України, надавши вже у березні 2022 р. понад 4 000 протитанкових систем NLAW, а згодом – зенітні ракетні комплекси Starstreak, артилерійські системи, бронетехніку та боєприпаси [31, с. 214]. Посилилася також підтримка у сфері кіберзахисту та координації постачання озброєння. Хоча окремі ініціативи виходять за формальні хронологічні рамки 2014–2022 рр., саме вони логічно завершують етап еволюції партнерства, який розпочався після анексії Криму та поступово переріс у повноцінний безпековий союз.

У підсумку, у період 2014–2022 рр. українсько-британські відносини у сфері безпеки пройшли шлях від реакції на порушення територіальної цілісності України до формування стійкого стратегічного партнерства. Велика Британія виступила одним із ключових союзників України в євроатлантичному просторі, поєднуючи політичну, військову, економічну та дипломатичну підтримку. Для України ж співпраця з Великою Британією стала важливим чинником

модернізації сектору безпеки і оборони та інтеграції до системи колективної безпеки Заходу.

2.2. Вплив Брекситу на міжнародні відносини

Рішення Великої Британії вийти з Європейського Союзу стало одним із ключових факторів трансформації її зовнішньої та безпекової політики впродовж 2014–2022 рр. Brexit не лише змінив рамкові умови участі Лондона в європейських інтеграційних процесах, а й став каталізатором для переосмислення ролі Сполученого Королівства у системі міжнародної безпеки. Для України цей процес виявився подвійним за наслідками: з одного боку, Велика Британія втратила можливість безпосередньо впливати на спільну політику ЄС щодо України; з іншого – отримала більше свободи для формування власних двосторонніх ініціатив, зокрема у сфері оборони, санкційної політики та підтримки українського курсу на євроатлантичну інтеграцію [19; 22; 28].

Після референдуму 2016 р. і подальшого формального виходу з ЄС Велика Британія почала активно просувати концепцію так званої «Глобальної Британії», що передбачала відновлення статусу держави як глобального безпекового та політичного актора, не обмеженого рамками загальноєвропейських інституцій. У цьому контексті регіон Центральної та Східної Європи, а особливо Україна, посіли важливе місце в британських зовнішньополітичних пріоритетах. Російська агресія проти України розглядалася Лондоном як системний виклик європейській безпеці, а також як можливість продемонструвати власну роль у стримуванні ревізіоністських держав [35; 54].

Одним із ключових наслідків Brexit для українсько-британських відносин стало формування нової договірно-правової бази, яка замінила попередні механізми співпраці в рамках ЄС. У цьому контексті особливе значення набула Угода про політичне, вільну торгівлю та стратегічне партнерство (PFTSPA), підписана у жовтні 2020 р. Вона не лише трансформувала режим торгівлі між Україною та Великою Британією, а й закріпила безпековий вимір як один із

стратегічних напрямів співпраці [27, с. 101]. Угода створила інституційні механізми для регулярного політичного діалогу на рівні глав держав, урядів, міністрів закордонних справ та оборони, що дозволило координувати позиції щодо російської агресії, санкцій та оборонної співпраці.

Торговельно-економічний вимір, закріплений PFTSPA, також має безпосередній зв'язок із питаннями безпеки. Розширення доступу українських товарів на британський ринок (преференційний режим для близько 98% продукції, додаткові квоти для окремих товарних груп) створює передумови для зміцнення економічної стійкості України, що є важливим компонентом її національної безпеки [58]. Для Великої Британії, яка є одним з основних нетто-імпортерів продовольства в Європі, Україна виступає надійним постачальником зернових, аграрної продукції та сировини для промисловості [4; 35]. Таким чином, Brexit прискорив формування двостороннього формату, де економічна взаємозалежність слугує основою для поглиблення оборонного партнерства.

Важливим елементом впливу Brexit на безпекові відносини стала санкційна політика Великої Британії. Після виходу з ЄС Лондон отримав можливість самостійно формувати списки осіб, компаній та секторів, щодо яких запроваджуються обмежувальні заходи. Це дозволило Великій Британії в ряді випадків діяти швидше й жорсткіше, ніж Європейський Союз, який змушений був узгоджувати рішення між усіма державами-членами [19; 22]. Уже після 2014 р. британська позиція щодо санкцій проти РФ була однією з найжорсткіших, однак після Brexit Лондон зміг посилити тиск шляхом запровадження додаткових обмежень проти російських олігархів, фінансових інститутів та оборонних підприємств, а також зробити більш гнучкою систему оновлення санкційних списків [54; 62].

Для України це означало появу ще одного потужного центру санкційної політики, здатного не лише підтримувати, а й ініціювати заходи проти агресора. Хоча на практиці реалізація санкційних механізмів іноді супроводжувалася затримками (зокрема, в частині арешту активів окремих російських бізнесменів у Лондоні), загальний вектор британської політики був однозначно

проукраїнським і спрямованим на ослаблення російського військово-економічного потенціалу [59].

Brexit також стимулював зміцнення двосторонньої військово-політичної співпраці. В умовах, коли Велика Британія більше не брала участі у спільних інструментах безпекової політики ЄС, Лондон почав активніше використовувати двосторонні формати та механізми НАТО для реалізації своїх стратегічних інтересів. Україна, як держава, що перебуває на лінії фронту протистояння з Росією, стала одним із ключових реципієнтів такої підтримки. Окрім вже налагодженої операції «Орбітал», у період після Brexit було розширено спектр навчальних програм, консультативно-технічних місій та спільних навчань, у тому числі в Чорноморському регіоні [27; 49].

Особливу увагу британська політика приділяла морському компоненту безпеки. Після втрати Україною значної частини флоту внаслідок анексії Криму та російської окупації Севастополя, Велика Британія розглядала зміцнення ВМС України як важливий елемент стримування Росії у Чорному морі. Підписання рамкових угод про спільне будівництво ракетних катерів, модернізацію суднобудівних потужностей України та створення військово-морських баз на Чорному й Азовському морях, що фінансувалися за рахунок пільгових кредитів британського агентства UK Export Finance, стало одним із найбільш помітних наслідків постбрекзитової політики Лондона [32; 35]. Ці проєкти виходять за межі короткотермінової військової допомоги і формують основу для довгострокового зміцнення українського військово-морського потенціалу.

У політичному вимірі Brexit дав змогу Великій Британії більш гнучко позиціонувати себе як одного з головних адвокатів України на міжнародній арені. Лондон активно використовував свої можливості як постійного члена Ради Безпеки ООН, учасника «Групи семи» та провідного союзника США для просування українського питання у глобальному порядку денному. Після виходу з ЄС Велика Британія прагнула компенсувати втрату інституційного впливу в Брюсселі посиленням лідерської ролі в питаннях безпеки, зокрема, через підтримку України [21; 35].

Значну роль у цьому відіграла й персоналізована дипломатія. Прем'єр-міністр Борис Джонсон став одним із політиків, які асоціювалися з беззастережною підтримкою України, що мало як внутрішньополітичний, так і зовнішньополітичний ефект. Частина дослідників зазначає, що активна підтримка України використовувалася британським керівництвом як інструмент демонстрації ефективності Brexit та нової зовнішньої ролі Сполученого Королівства [58; 59]. Водночас для України така підтримка мала не лише символічний, а й практичний вимір – від поставок озброєння до лобювання інтересів Києва в НАТО та серед союзників.

Внутрішньополітичні процеси у Великій Британії, пов'язані з наслідками Brexit, політичними кризами, корупційними скандалами та зміною урядів, створювали певні ризики для стабільності й прогнозованості британської зовнішньої політики [54; 62]. Однак у випадку українського напрямку можна говорити про відносну сталість: незалежно від персоналій на посаді прем'єр-міністра чи міністра закордонних справ, курс на підтримку України та стримування Росії залишався незмінним. Для України це означало важливість підтримки проактивного діалогу з Лондоном, розбудови контактів не лише на урядовому, а й на парламентському, експертному та громадському рівнях, що дозволяє забезпечити довгостроковість партнерства навіть у разі внутрішньополітичних змін у Сполученому Королівстві [21; 35].

У підсумку, вплив Brexit на українсько-британське партнерство у сфері безпеки можна оцінювати як переважно позитивний для розвитку двосторонніх відносин. Вихід Великої Британії з ЄС, попри певні ризики, стимулював Лондон до посилення своєї ролі як окремого центру сили в євроатлантичному просторі й відкрив нові можливості для поглиблення співпраці з Україною на двосторонньому рівні. Нові торговельно-економічні угоди, посилення санкційної політики, розширення військово-технічної кооперації та активне політичне лобювання українських інтересів у міжнародних організаціях стали ключовими вимірами цього процесу. Для України ж Brexit означав необхідність гнучкої

адаптації до нових умов, але водночас – шанс перетворити Велику Британію на одного з головних стратегічних партнерів у сфері безпеки та оборони.

2.3. Британія – НАТО та підтримка вступу України до Альянсу

Після 2014 р. взаємодія України з Організацією Північноатлантичного договору набула принципово нового змісту. Російська агресія продемонструвала вразливість системи європейської безпеки та актуалізувала питання розширення НАТО та поглиблення співпраці з державами-партнерами, які опинилися під безпосередньою загрозою. У цьому контексті Велика Британія посіла особливе місце як один із найпослідовніших прихильників посилення ролі НАТО у стримуванні Росії та підтримки євроатлантичних прагнень України [23; 24].

Ще до 2014 р. Україна і НАТО співпрацювали в рамках програми «Партнерство заради миру» (з 1994 р.) та на основі Хартії про особливе партнерство (1997 р.), однак інтенсивність і зміст цієї співпраці були обмежені політикою позаблоковості та внутрішньополітичними коливаннями в Україні [23, с. 317]. Анексія Криму та війна на Донбасі створили нову реальність, у якій питання наближення до стандартів НАТО та отримання політичних і практичних гарантій безпеки стали одним із ключових напрямів зовнішньої політики Києва. Велика Британія, як провідний військово-політичний актор Альянсу, стала одним із ключових партнерів України на цьому шляху.

На рівні політичних декларацій Лондон послідовно підтримував право України на членство в НАТО. Британські міністри закордонних справ та оборони неодноразово наголошували, що жодна третя країна не може мати вирішального голосу у визначенні безпекового курсу України. Зокрема, під час дебатів у парламенті у 2021 р. Ліз Трасс відзначила, що НАТО залишається основною гарантією безпеки для демократичних держав Європи, а Україна має повне право претендувати на членство за умови виконання відповідних критеріїв [13, с. 296; 19, с. 84]. Такі заяви були важливими на тлі постійних спроб Росії представити

розширення НАТО як «загрозу власній безпеці» та нав'язати світу концепцію поділу сфер впливу.

Велика Британія відігравала важливу роль і в рамкових рішеннях НАТО щодо України. На самітах 2014–2021 рр. Лондон послідовно підтримував збереження формули Бухарестського саміту 2008 р., яка передбачала, що Україна і Грузія в майбутньому стануть членами Альянсу. Водночас Велика Британія робила акцент на практичному наповненні партнерства, наполягаючи на тому, що реформування сектору безпеки, модернізація Збройних Сил України та боротьба з корупцією є ключовими передумовами наближення до членства [8; 52].

Важливим етапом стало отримання Україною у 2020 р. статусу партнера з розширеними можливостями (Enhanced Opportunities Partner, EOP). Цей крок розширив доступ України до навчальних програм НАТО, спільних навчань, обміну розвідувальною інформацією та консультацій на високому рівні [39]. Велика Британія активно підтримувала надання цього статусу та розглядала його як інструмент поглиблення інтеграції України до євроатлантичного безпекового простору без формального членства в короткотерміновій перспективі.

Окремо слід відзначити практичний військовий вимір участі Великої Британії у підтримці України в рамках НАТО. З 2015 р. британські інструктори в межах операції «Орбітал» проводили підготовку українських військовослужбовців, навчаючи їх тактиці ведення бою, стандартам НАТО, медицині, саперній справі, управлінню підрозділами та використанню сучасних засобів зв'язку [27; 49]. За період до 2021 р. підготовку пройшли понад 21 000 українських військових, що стало одним із найбільш масштабних внесків окремої країни-члена НАТО у розвиток оборонного потенціалу України.

Крім сухопутного компоненту, Велика Британія відігравала важливу роль у зміцненні безпеки в Чорноморському регіоні. Разом з іншими державами-членами НАТО Лондон брав участь у спільних навчаннях SEA BREEZE, COSSACK MACE та інших операціях, спрямованих на підвищення рівня взаємосумісності між українськими та натовськими силами, відпрацювання

сценаріїв реагування на кризові ситуації та демонстрацію присутності Альянсу в регіоні [27; 33]. Британські військово-морські кораблі регулярно заходили до портів Чорного моря, беручи участь у навчаннях із ВМС України, що мало як практичне, так і політичне значення, оскільки сигналізувало про готовність НАТО підтримувати свободу судноплавства та не визнавати зміну статусу Криму.

Британська участь у колективній оборонній політиці НАТО після 2014 р. також включала посилення східного флангу Альянсу, зокрема шляхом розміщення контингентів у країнах Балтії та Польщі. Хоча ці заходи не були прямо спрямовані на Україну, вони створювали загальні стратегічні умови для стримування Росії та зменшення ризику подальшої ескалації [24]. У цьому сенсі підтримка України розглядалася Лондоном як частина ширшої стратегії укріплення східних рубежів НАТО.

Важливим інструментом були також Річні національні програми (РНП) під егідою Комісії Україна–НАТО, які визначали пріоритети реформ у секторі безпеки та оборони України. Велика Британія брала участь у їх розробці та реалізації, надаючи експертну допомогу в питаннях військового управління, стратегічного планування, парламентського контролю над Збройними Силами, реформування оборонно-промислового комплексу [48; 52]. Ці програми сприяли поступовому наближенню України до стандартів НАТО як у технічному, так і в інституційному вимірах.

Варто підкреслити і роль Великої Британії у формуванні міжнародно-правових та дипломатичних рамок підтримки України. Лондон був одним із ініціаторів багатосторонніх заяв і резолюцій, спрямованих на засудження російської агресії, невизнання анексії Криму та підтримку права України на вибір власних механізмів безпеки. Британські представники активно працювали в межах Парламентської асамблеї НАТО, де послідовно лобіювали ухвалення резолюцій на підтримку України, засуджували порушення прав людини на окупованих територіях та закликали союзників до збільшення оборонної допомоги Києву [14; 33].

Водночас Велика Британія намагалася поєднувати колективні зусилля НАТО з двосторонніми форматами співпраці, розуміючи, що консенсус у межах Альянсу не завжди дозволяє ухвалювати максимально рішучі рішення. У ситуації, коли окремі держави-члени НАТО виявляли обережність щодо перспектив членства України або надання їй широких військових гарантій, Лондон компенсував ці обмеження шляхом розбудови власних двосторонніх ініціатив – від навчальних місій до кредитних програм для модернізації українського флоту [32; 35]. Така стратегія дозволяла одночасно зміцнювати позиції України та уникати блокування рішень на рівні Альянсу.

Крім того, Велика Британія відігравала важливу роль у координації зусиль союзників щодо допомоги Україні. У співпраці зі США, Канадою, Польщею, країнами Балтії та іншими партнерами Лондон сприяв формуванню коаліційної підтримки України, як у межах НАТО, так і поза ним. Це стосувалося постачання озброєнь, підготовки військових, посилення кіберзахисту, протидії дезінформації та стратегічних комунікацій [22; 31; 34]. Такі дії посилювали ефект від кожного окремого внеску та створювали синергетичний результат для підвищення обороноздатності України.

Разом із тим слід зазначити, що попри активну підтримку з боку Великої Британії, питання формального вступу України до НАТО у 2014–2022 рр. залишалося відкритим. Частина союзників побоювалася прямої конфронтації з Росією, інші вказували на необхідність завершення внутрішніх реформ в Україні. Лондон, підтримуючи прагнення Києва, змушений був враховувати загальний консенсус у межах Альянсу, що обмежувало можливості для просування конкретних рішень щодо членства. Тому основний акцент був зроблений на концепції «більше НАТО в Україні» – через розгортання навчальних місій, посилення спільних навчань, реформ та інституційної взаємодії [48; 52; 54].

У підсумку, упродовж 2014–2022 рр. Велика Британія стала одним із ключових провідників інтересів України в НАТО. Її роль проявлялася у поєднанні політичної, військової, дипломатичної та інституційної підтримки. Лондон послідовно відстоював право України на євроатлантичну інтеграцію,

брав участь у розбудові потенціалу Збройних Сил України, зміцненні безпеки в Чорноморському регіоні, формуванні санкційної та політичної відповіді НАТО на російську агресію. Для України така підтримка мала не лише практичний вимір, а й важливе символічне значення, підкреслюючи, що її євроатлантичний курс не є лише декларацією, а спирається на реальне партнерство із провідною військовою державою Альянсу.

Висновки до розділу

Розгляд еволюції українсько-британського партнерства у сфері безпеки протягом 2014–2022 рр. дає підстави стверджувати, що цей період сформував унікальний історичний відрізок, у межах якого двосторонні відносини не тільки змінили свій характер, але й набули стратегічної ваги у ширшому контексті європейської та глобальної системи міжнародної безпеки. Саме у ці роки відбулося поступове перетворення політичної взаємодії України та Великої Британії на багатовимірне безпекове партнерство, що охоплює військову, дипломатичну, економічну та інституційну сфери. Характер цього процесу дозволяє розглядати його не як реакцію на ситуативні виклики, а як історично зумовлену трансформацію зовнішньополітичного курсу України й одночасно – як переосмислення стратегічних інтересів Великої Британії у Східній Європі.

Ключовим історичним контекстом, що визначив еволюцію партнерства, стали події 2014 року – анексія Криму та початок збройної агресії Російської Федерації на Донбасі. Ці події спричинили радикальний перегляд засад української зовнішньої політики, відмову від політики позаблоковості та переорієнтацію на євроатлантичний вектор розвитку, що було закріплено як у стратегічних документах, так і на конституційному рівні. У цьому історичному контексті роль Великої Британії постала не лише як реакція на агресію, але як послідовне підтвердження зобов'язань за Будапештським меморандумом та як інструмент підтримання європейської системи колективної безпеки, що зазнала безпрецедентного виклику.

Аналіз етапів 2014–2022 рр. засвідчує, що ці роки стали періодом становлення системної військової співпраці між двома державами. Запуск операції «Orbital» у 2015 році знаменував перехід від політичної декларативності до практичної реалізації стратегічного партнерства. Масштаб підготовки українських військових, системність тренувальних місій та охоплення широкого спектра спеціальностей засвідчили, що Велика Британія стала одним із ключових чинників формування нової якості українського війська. Сучасні стандарти підготовки, трансформація інституційних механізмів управління та впровадження принципів оперативної сумісності з НАТО стали основою не лише тактичних змін, але й комплексної модернізації українського оборонного сектору.

Не менш вагомим елементом безпекового партнерства став розвиток військово-морської взаємодії, який отримав новий імпульс після втрати Україною значної частини флоту через окупацію Криму. Підписання меморандумів щодо спільного будівництва ракетних катерів, розвитку інфраструктури портів та підготовки екіпажів стало історичним рішенням, що фактично заклало підвалини для відродження українських ВМС. Це свідчить про стратегічну спрямованість британської політики, орієнтованої не лише на підтримку у короткостроковій перспективі, але й на забезпечення довготривалої морської безпеки України та стабільності у Чорноморському регіоні.

Окремої уваги заслуговує вплив Brexit на структуру і динаміку двосторонніх відносин. Вихід Великої Британії з Європейського Союзу у 2020 році створив нову політичну архітектуру, у межах якої Лондон отримав більшу гнучкість у формуванні власної зовнішньої політики. Для України це означало можливість укладання двосторонньої Угоди про політичне, вільну торгівлю та стратегічне партнерство (2020 р.), яка не лише замінила собою частину угод із ЄС, але й уперше формалізувала стратегічний безпековий компонент співпраці на рівні міжнародного договору. Brexit, таким чином, став каталізатором переорієнтації британської зовнішньої політики, а для України – відкрив нові

канали взаємодії, менш обтяжені бюрократичними процедурами, притаманними ЄС.

Політичний та дипломатичний вимір українсько-британського партнерства у 2014–2022 рр. відзначався високим рівнем консолідації позицій щодо засудження російської агресії, запровадження санкцій та підтримки міжнародно-правового порядку. Велика Британія не лише брала участь у формуванні коаліційних рішень у межах ООН, НАТО та «Групи семи», але й виступала ініціатором низки самостійних санкційних механізмів проти Росії після Brexit. Таким чином, двосторонні відносини стали важливим інструментом міжнародної адвокації України та її позицій у глобальній системі безпеки.

Важливим історичним етапом еволюції партнерства став початок повномасштабної війни у лютому 2022 року. У цей період Велика Британія виступила одним із першочергових постачальників оборонної допомоги, включно з передачею протитанкових систем NLAW, зенітних комплексів, артилерійських систем, бронетехніки та засобів кіберзахисту. Хоча ці події формально виходять за межі основного часово-просторового фокусу розділу, вони завершують логіку історичного процесу, що тривав упродовж 2014–2022 рр., демонструючи прогресію від нормативного партнерства до практичного стратегічного альянсу.

У цілому історичний шлях розвитку двосторонніх відносин у 2014–2022 рр. можна концептуалізувати як рух за трьома головними траєкторіями:

1. Трансформаційна траєкторія, що відображає переосмислення Україною власної безпекової доктрини та поступове наближення до стандартів НАТО, зокрема завдяки британській підтримці.
2. Інституційна траєкторія, яка передбачає формування стійких механізмів стратегічного партнерства, включно з тренувальними місіями, спільними проектами у військово-морській сфері та оновленими правовими рамками після Brexit.
3. Геополітична траєкторія, що визначає роль Великої Британії як одного з ключових акторів європейської безпеки, здатного діяти

автономно від структур ЄС і водночас координувати свої дії з НАТО та іншими союзниками.

Історичний період 2014–2022 рр. продемонстрував, що партнерство між Україною та Великою Британією стало не лише реакцією на агресію, але й однією з форм відтворення нового підходу до безпеки у Європі. Воно свідчить про формування нових моделей міжнародної співпраці у відповідь на кризу традиційної європейської архітектури безпеки. Лондон, у свою чергу, через підтримку України зміцнює власні позиції як глобального гравця, зберігаючи здатність впливати на ключові процеси у міжнародній системі.

Отже, історичний шлях 2014–2022 рр. засвідчив перехід українсько-британських відносин від періодичної співпраці до комплексного стратегічного партнерства, яке стало основою для нової моделі взаємодії, продиктованої геополітичними реаліями та потребою у зміцненні європейської безпеки. Цей період відіграв визначальну роль не лише у формуванні обороноздатності України, але й у підсиленні міжнародного статусу Великої Британії як одного з найпослідовніших союзників у боротьбі за збереження міжнародного правопорядку.

РОЗДІЛ ІІІ

ОСОБЛИВОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИ УКРАЇНСЬКО-БРИТАНСЬКОГО БЕЗПЕКОВОГО ПАРТНЕРСТВА

3.1. Оцінка ефективності двосторонніх угод та програм співпраці у сфері безпеки

Українсько-британське безпекове партнерство після 2014 року стало одним із ключових елементів зовнішньої безпекової політики України, зумовленим необхідністю реагування на виклики, пов'язані з російською агресією на сході країни та анексією Криму. Ефективність двосторонніх угод та програм співпраці у сфері безпеки слід розглядати як комплексний показник, що враховує правові, політичні, організаційні та практичні аспекти взаємодії, а також їхній вплив на реформування українського оборонного сектору та підвищення спроможностей Збройних Сил України.

Однією з найважливіших угод стала Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством оборони України та Міністерством оборони Великої Британії щодо співробітництва у сфері оборонної реформи та військової підготовки (2014 р.), який передбачав не лише проведення навчань та тренінгів, а й розвиток інституційної спроможності українського оборонного сектору. Меморандум створив рамкову основу для реалізації програм технічної допомоги, обміну досвідом і підготовки військових кадрів відповідно до стандартів НАТО [52].

Програма ORBITAL, яка є найбільш відомою ініціативою Великої Британії, науково-аналітичні джерела визначають як комплексну систему підготовки українських офіцерів у сфері тактики, стратегічного планування та управління військами. Важливо підкреслити, що ORBITAL поєднувала як класичне навчання, так і практичні елементи, включно із симуляціями бойових операцій та плануванням логістичних процесів, що сприяло підвищенню боєздатності підрозділів Збройних Сил України [65].

Ефективність двосторонніх угод та програм можна оцінити через декілька взаємопов'язаних параметрів (Додаток Б):

1. Кваліфікаційний та інституційний ефект. Програми британської підготовки сприяли підвищенню професійного рівня особового складу та удосконаленню системи управління військами. Формування навчально-тренувальної інфраструктури, включно з центрами підготовки та інтегрованими навчальними програмами, забезпечило сталість здобутих знань і можливість їх поширення на інші підрозділи Збройних Сил України.

2. Стратегічний та політичний ефект. Двосторонні угоди демонстрували міжнародній спільноті готовність України до реформ і адаптації своїх оборонних структур до стандартів НАТО, підвищуючи тим самим її політичну легітимність та створюючи механізми стратегічного стримування. Велика Британія, у цьому контексті, виступала не лише як технічний партнер, але й як стратегічний союзник, що посилювало позиції України на міжнародній арені [45].

3. Адаптивність та трансформаційний ефект. Аналіз показує, що ефективність співпраці значною мірою визначалась здатністю інтегрувати британські методики підготовки у внутрішню систему управління та підготовки Збройних Сил. Цей аспект демонструє не тільки короткостроковий вплив на боєздатність, але й довгострокову трансформацію організаційної культури та стандартів української армії.

4. Комплексний вплив на безпекову систему України. Угода та програми сприяли не лише безпосередній підготовці військових, а й формуванню інституційних та політичних механізмів взаємодії з міжнародними партнерами. Це, у свою чергу, підвищує спроможність України брати участь у багатосторонніх операціях і зміцнює її позиції у євроатлантичному просторі безпеки.

Незважаючи на очевидні досягнення, науковий аналіз дозволяє виділити й певні обмеження. По-перше, ефективність програм залежала від політичної стабільності та підтримки на національному рівні, що ускладнювало постійність

реалізації деяких заходів. По-друге, частина навчальних програм мала обмежений ресурсний потенціал, що обмежувало масштабність підготовки. Водночас ці проблеми компенсуються системністю підходу та послідовністю політики Великої Британії щодо підтримки реформ у секторі безпеки України.

Таким чином, оцінка ефективності двосторонніх угод та програм співпраці свідчить, що українсько-британське безпекове партнерство має стратегічне значення, забезпечує комплексний вплив на реформування оборонного сектору України та формує передумови для довгострокового розвитку взаємодії на засадах міжнародних стандартів безпеки.

3.2. Внесок Великої Британії у підготовку Збройних Сил України

Після початку російської агресії проти України у 2014 році Велика Британія стала одним із найпослідовніших стратегічних партнерів України у сфері безпеки та оборони. Її участь у підготовці Збройних Сил України (ЗСУ) набула системного характеру, охопивши як практичні тренувальні місії, так і реформування підходів до військової освіти, управління та забезпечення сумісності з країнами-членами НАТО. Найвагомішими прикладами такої взаємодії стали операції ORBITAL (2015–2022) та INTERFLEX (з 2022 р.).

Операція ORBITAL була започаткована у лютому 2015 року як відповідь на потребу України у відновленні обороноздатності після початку війни на Донбасі. Її метою стало підвищення рівня підготовки українських військовослужбовців, зокрема у сферах тактичної медицини, логістики, інженерної справи, розвідки, зв'язку, планування операцій та протимінної діяльності. Британські інструктори проводили тренування на полігонах у Миколаївській, Львівській, Хмельницькій та інших областях України, що дозволило уникнути ризиків, пов'язаних із перебуванням іноземних військових поблизу зони бойових дій.

За період дії операції понад 22 тисячі українських військових пройшли навчання за стандартами НАТО. Особливу увагу приділяли формуванню

компетентностей молодших командирів та інструкторів, що забезпечувало мультиплікативний ефект підготовки. У 2018 році операцію розширено – було включено модулі для підготовки військово-морських сил України, зокрема щодо протидії загрозам у Чорному морі. Крім практичної підготовки, британська сторона сприяла реформуванню системи військової освіти, допомагаючи адаптувати програми до принципів сучасного управління, ефективної комунікації та сумісності із структурами НАТО.

Після початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації у 2022 році Велика Британія ініціювала нову навчальну місію – операцію INTERFLEX, яка замінила ORBITAL. Її мета – масштабна підготовка українських військовослужбовців на території Великої Британії у безпечному середовищі. Навчання відбувається на базах британської армії (зокрема Salisbury Plain, Wretham Camp, Catterick), де створено умови, максимально наближені до реальних бойових ситуацій.

Початково програма передбачала п'ятитижневий курс базової піхотної підготовки, який згодом був розширений до семи тижнів. Курсанти опановують навички тактичних дій у міських і польових умовах, стрілецьку підготовку, бойову медицину, орієнтування, психологічну стійкість, а також протидію безпілотним системам. З 2022 по 2024 роки в межах INTERFLEX підготовку пройшло понад 50 тисяч українських військовослужбовців, що робить цю програму найбільшою навчальною ініціативою такого типу на британській території з часів Другої світової війни.

До операції приєдналися союзні держави – Канада, Данія, Нідерланди, Фінляндія, Швеція, Нова Зеландія, Австралія, Норвегія та інші. Такий коаліційний формат дозволив посилити міжнародну взаємодію, уніфікувати стандарти підготовки та забезпечити Україну ресурсами – від спорядження до сучасних навчальних симуляторів. Крім базової підготовки, у межах операції проводяться спеціалізовані курси для сержантського складу, снайперів, мінерів, операторів дронів та командирів підрозділів.

Британська допомога не обмежується навчанням. У межах програм ORBITAL і INTERFLEX Збройні Сили України отримали сотні тисяч одиниць військового спорядження – бронезилети, каски, зимовий одяг, прилади нічного бачення, системи зв'язку, медикаменти та харчові набори. Також британська сторона надає консультативну допомогу у сфері кіберзахисту, управління військовими операціями та протидії інформаційним загрозам.

Особливої уваги заслуговує внесок Великої Британії у формування інструкторського корпусу ЗСУ. Завдяки цьому Україна поступово створює власну систему підготовки кадрів, здатних передавати набуті знання іншим військовослужбовцям. Це відповідає стратегічній меті – забезпеченню стійкості та самодостатності оборонної системи.

Внесок Великої Британії у підготовку Збройних Сил України має не лише тактичне, а й стратегічне значення. По-перше, він сприяє інституційному оновленню української армії відповідно до принципів сучасного військового управління. По-друге, навчальні програми підвищують боєздатність ЗСУ шляхом упровадження передових практик ведення бойових дій, адаптованих до умов гібридної війни. По-третє, діяльність у межах ORBITAL та INTERFLEX забезпечує інтеграцію України у безпековий простір НАТО, формуючи довгострокове партнерство та взаємну сумісність.

Водночас такі програми мають і виклики – зокрема, логістичні труднощі, пов'язані з переміщенням особового складу до Великої Британії, мовні бар'єри та адаптацію до іншого середовища навчання. Проте їхній стратегічний ефект є беззаперечним: українська армія поступово переходить від радянських до західних стандартів, формуючи нову культуру військової підготовки, засновану на ініціативності, гнучкості та відповідальності кожного військовослужбовця.

Підсумовуючи, варто зазначити, що операції ORBITAL та INTERFLEX стали важливими віхами у процесі трансформації Збройних Сил України. Велика Британія не лише надала технічну та навчальну підтримку, але й сприяла становленню нового типу українського воїна – освіченого, адаптивного та готового діяти у відповідності до принципів сучасних євроатлантичних армій.

Завдяки цим ініціативам Україна зміцнила свою обороноздатність, а міжнародне партнерство у військовій сфері вийшло на якісно новий рівень, що має важливе значення для майбутньої безпеки Європи.

3.3. Порівняння британського підходу до України з політикою інших провідних держав Заходу (США, Німеччини, Франції).

Від початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року, західні країни продемонстрували різноманітні підходи до підтримки України. Ці підходи відображають не лише стратегічні інтереси, але й внутрішньополітичні фактори, історичні зв'язки та рівень готовності до військової та економічної допомоги.

Британський підхід до підтримки України у контексті військової, економічної та політичної співпраці має низку специфічних характеристик, що виділяють його серед дій інших провідних західних держав. Велика Британія активно поєднує стратегічну військову підтримку з дипломатичним та інформаційним впливом, надаючи особливу увагу підготовці українських військовослужбовців, передачі сучасного озброєння та інтеграції українських стандартів безпеки з натівськими моделями. Зокрема, британський підхід передбачає системну роботу з навчання персоналу ЗСУ, модернізацію військових структур та впровадження передових технологій у оборонній сфері. Важливо відзначити також акцент на швидкому реагуванні та гнучких методах підтримки, що дозволяє оперативно адаптувати допомогу до змін у воєнній ситуації на фронті.

У порівнянні з Великою Британією, США демонструють комплексний підхід, який поєднує масовану військову підтримку з довгостроковими економічними та політичними інструментами. Американська політика орієнтована на створення стратегічних умов для відновлення безпеки та стабільності в регіоні, включаючи фінансування оборонних програм, надання високотехнологічного озброєння, розвідданих та консультаційних послуг. Однак

американська допомога часто супроводжується обмеженнями щодо використання озброєння та встановленням умов щодо оборонних реформ, що свідчить про прагнення США не лише надати підтримку, а й впливати на внутрішню трансформацію оборонного сектора України.

Німеччина, у свою чергу, традиційно дотримується більш обережного та процедурного підходу. Берлін концентрується на економічній та гуманітарній підтримці, розвитку критичної інфраструктури та забезпеченні логістики. Військова допомога Німеччини на початкових етапах конфлікту була менш активною, порівняно з Великою Британією та США, проте останнім часом вона посилюється, зокрема через передачу важкої техніки та систем протиповітряної оборони. Основною особливістю німецької політики є прагнення зберегти баланс між підтримкою України та підтриманням діалогу з Російською Федерацією, що визначає обережний темп і характер допомоги.

Франція демонструє комплексний, але більш політично орієнтований підхід. Париж активно підтримує дипломатичні ініціативи та зміцнює оборонний потенціал України через постачання зброї та навчання військових, одночасно намагаючись позиціонувати себе як модератора у європейському безпековому просторі. Французька політика акцентує увагу на стратегічному партнерстві та інтеграції України у європейські безпекові структури, водночас активно співпрацюючи з іншими країнами ЄС для координації допомоги та формування єдиного фронту підтримки України (Додаток В).

Розглянемо детальніше основні підходи щодо підтримки України провідними західними державами

1. Британський підхід

Велика Британія зайняла одну з найбільш рішучих позицій щодо підтримки України. З початку російської агресії у 2014 році, а особливо після повномасштабного вторгнення у 2022 році, Лондон активно надає Україні військову, фінансову та гуманітарну допомогу.

Військова допомога. Велика Британія є одним з лідерів серед західних країн у наданні військової допомоги Україні. З початку війни вона зобов'язалася надати понад £12,8 млрд, з яких £7,8 млрд – на військову підтримку. Це включає

танки, системи протиповітряної оборони, далекобійні ракети та навчання понад 51 000 українських військових у рамках операції Interflex House of Commons Library.

Дипломатична роль. Велика Британія активно підтримує Україну на міжнародній арені, засуджуючи російську агресію та вимагаючи від Росії припинення бойових дій. Британія активно виступає за мирне врегулювання конфлікту, організовуючи саміти та переговори між Україною та Росією. Зокрема, у березні 2025 року прем'єр-міністр Кір Стармер провів саміт у Лондоні, на якому обговорювалися гарантії безпеки для України.

Санкції проти Росії. Велика Британія запровадила жорсткі санкції проти Росії, зокрема заморозила активи компаній Lukoil та Rosneft, а також 44 судна з "тіньового флоту", що допомагають обходити енергетичні обмеження Reuters. Лондон закликає до посилення тиску на Кремль.

Фінансова допомога. Лондон виділяє значні кошти на підтримку української економіки та гуманітарні потреби. Велика Британія надає кредити, гранти та іншу фінансову допомогу для підтримки стабільності української держави.

Гуманітарна допомога. Велика Британія надає гуманітарну допомогу українським біженцям та внутрішньо переміщеним особам. Лондон також підтримує програми з відновлення інфраструктури та надання медичної допомоги.

2. Підхід Сполучених Штатів Америки

США є найбільшим донором допомоги Україні. Вашингтон надає Україні всебічну підтримку, включаючи військову, фінансову, гуманітарну та політичну допомогу.

Військова допомога. США є найбільшим постачальником зброї та військового обладнання для України, зобов'язавшись надати понад \$69,2 млрд з 2014 року, з яких близько \$65,9 млрд – після початку повномасштабного вторгнення. Вони надають широкий спектр озброєнь, включаючи протитанкові ракетні комплекси Javelin, системи ППО Stinger, артилерійські системи HIMARS,

бронетехніку та інше обладнання. США також проводять навчання українських військових.

Дипломатична роль. США активно підтримують Україну на міжнародній арені, засуджуючи російську агресію та вимагаючи від Росії припинення бойових дій. Вашингтон також підтримує санкції проти Росії та закликає до посилення тиску на Кремль. Адміністрація президента Дональда Трампа змінила підхід до України, зокрема, ініціювавши прямі переговори з Росією щодо врегулювання конфлікту та тимчасово призупинивши військову допомогу та обмін розвідданими House of Lords Library.

Фінансова допомога. США виділяють значні кошти на підтримку української економіки та гуманітарні потреби. Вашингтон надає кредити, гранти та іншу фінансову допомогу для підтримки стабільності української держави.

Гуманітарна допомога. США надають гуманітарну допомогу українським біженцям та внутрішньо переміщеним особам. Вашингтон також підтримує програми з відновлення інфраструктури та надання медичної допомоги.

Санкції проти Росії. США запровадили широкі санкції проти Росії, зокрема заморозили активи та обмежили доступ до міжнародних фінансових ринків.

3. Підхід Німеччини

Німеччина, після певних вагань на початку конфлікту, значно збільшила свою підтримку Україні. Берлін надає Україні військову, фінансову та гуманітарну допомогу.

Військова допомога. Німеччина зобов'язалася надати Україні понад \$2 млрд військової допомоги, включаючи системи ППО, ракети та радари AP News. Німеччина надає Україні артилерійські системи Panzerhaubitze 2000, зенітні самохідні установки Gepard, системи ППО IRIS-T SLM, танки Leopard 2, бронетехніку та інше озброєння.

Дипломатична роль. Німеччина активно підтримує Україну на міжнародній арені, засуджуючи російську агресію та вимагаючи від Росії припинення бойових дій. Берлін також підтримує санкції проти Росії та закликає до посилення тиску на Кремль. Німеччина активно підтримує дипломатичні

зусилля, сприяючи мирним переговорам та участі в міжнародних форумах щодо України.

Санкції проти Росії. Німеччина запровадила санкції проти Росії, зокрема обмеження на імпорт енергоресурсів та заморожування активів.

Фінансова допомога. Німеччина виділяє значні кошти на підтримку української економіки та гуманітарні потреби. Берлін надає кредити, гранти та іншу фінансову допомогу для підтримки стабільності української держави.

Гуманітарна допомога. Німеччина надає гуманітарну допомогу українським біженцям та внутрішньо переміщеним особам. Берлін також підтримує програми з відновлення інфраструктури та надання медичної допомоги.

4. Підхід Франції

Франція, хоча і підтримує Україну, часто займає більш обережну позицію, ніж Велика Британія та США. Париж надає Україні військову, фінансову та гуманітарну допомогу, але обсяги цієї допомоги часто менші, ніж у інших ключових західних держав.

Військова допомога. Франція надала Україні понад 13 млрд євро військової допомоги, зокрема артилерійські системи та зенітно-ракетні комплекси [Atlantic Council](#).

Дипломатична роль. Франція активно підтримує Україну на міжнародній арені, засуджуючи російську агресію та вимагаючи від Росії припинення бойових дій. Париж також підтримує санкції проти Росії та закликає до посилення тиску на Кремль, але часто наголошує на необхідності діалогу з Росією. Франція активно підтримує мирні ініціативи, організовуючи саміти та переговори між Україною та Росією.

Санкції проти Росії. Франція запровадила санкції проти Росії, зокрема обмеження на імпорт енергоресурсів та заморожування активів.

Фінансова допомога. Франція виділяє кошти на підтримку української економіки та гуманітарні потреби. Париж надає кредити, гранти та іншу фінансову допомогу для підтримки стабільності української держави.

Гуманітарна допомога. Франція надає гуманітарну допомогу українським біженцям та внутрішньо переміщеним особам. Париж також підтримує програми з відновлення інфраструктури та надання медичної допомоги (Додаток Б).

Порівняльний аналіз політики Великої Британії щодо України з підходами інших провідних держав Заходу – США, Німеччини та Франції – дає змогу виявити як спільні риси, так і суттєві відмінності у стратегіях підтримки української держави у політичній та безпековій площині. Характерною ознакою британської політики є її оперативність, практична спрямованість і гнучкість у прийнятті рішень. Велика Британія, на відміну від більшості своїх європейських партнерів, змогла швидко адаптувати свою зовнішньополітичну стратегію до нових геополітичних викликів, що виникли внаслідок агресії проти України. Її підтримка має виражено прикладний характер – це конкретні військово-технічні програми, інтенсивна підготовка українських військовослужбовців, системна допомога у сфері розвідки, логістики та оборонного планування.

На відміну від Британії, політика Сполучених Штатів Америки відзначається глобальнішим підходом, у якому український напрям розглядається як частина ширшої системи гарантій безпеки на євроатлантичному просторі. США забезпечують найбільш масштабну фінансову, матеріальну та технічну допомогу, реалізуючи стратегічні програми військової підтримки, модернізації Збройних Сил України та посилення інституційної спроможності державного сектору. Разом з тим американська політика часто визначається внутрішньополітичними факторами, що може впливати на швидкість ухвалення рішень. Однак у стратегічній перспективі саме Сполучені Штати залишаються ключовим системоутворюючим партнером України у сфері безпеки, координуючи колективні зусилля західних союзників.

Німеччина традиційно демонструє більш стриманий, прагматичний і раціонально виважений підхід до співпраці у безпековій сфері. Її політика вирізняється акцентом на економічних інструментах, промисловій кооперації, гуманітарній допомозі та підтримці реформування інституцій безпеки. Історичні, політичні та суспільні чинники значною мірою зумовили обережність Німеччини

у постачанні летальної зброї, однак поступово Берлін переходить до активнішої позиції, розширюючи обсяги військової допомоги та ініціюючи програми відбудови і модернізації українського оборонно-промислового комплексу. Такий підхід, хоча й менш оперативний, має стратегічний характер і спрямований на формування стійкої обороноздатності України у довгостроковій перспективі.

Французька політика щодо України характеризується поєднанням елементів стратегічної автономії та прагнення до утвердження власного впливу в європейській системі безпеки. Франція активно залучена до дипломатичних ініціатив, спрямованих на пошук політичних рішень і посилення європейської солідарності. Водночас її військова допомога має вибіркового характеру, однак поєднується з ініціативами у сфері промислової співпраці та участі у формуванні спільної європейської оборонної політики. Таким чином, французький підхід є більш політико-дипломатичним, ніж військово-тактичним, але водночас зберігає стратегічну вагу для консолідації європейської підтримки України.

У цілому британський підхід можна розглядати як найбільш динамічний і гнучкий серед усіх західних партнерів України. Велика Британія продемонструвала здатність діяти швидко, незалежно від бюрократичних процедур і багатосторонніх узгоджень, що стало критично важливим у перші роки війни. Саме це відрізняє її політику від обережнішої позиції Німеччини та Франції, які орієнтуються на європейські механізми ухвалення рішень, і від більш масштабної, але менш гнучкої допомоги з боку США. Британська підтримка, побудована на засадах практичного партнерства, двосторонніх домовленостей і спільних навчально-операційних програм, має важливе значення для розвитку реальної бойової спроможності Збройних Сил України.

Порівняння цих підходів свідчить, що вони не є взаємовиключними, а навпаки – взаємодоповнюють один одного. Спільна присутність американського стратегічного масштабу, британської оперативності, німецької економічної потужності та французького дипломатичного впливу створює унікальний багатовимірний простір підтримки, у межах якого Україна отримує можливість

одночасно зміцнювати оборонну здатність, модернізувати безпекові інституції та посилювати міжнародну суб'єктність.

Разом із тим існує необхідність поглиблення координації між цими державами та забезпечення узгодженості їхніх підходів, оскільки різні політичні культури, процедури ухвалення рішень і стратегічні пріоритети можуть ускладнювати ефективність міжнародної допомоги. Для України важливо підтримувати збалансований діалог з кожним із партнерів, уникаючи надмірної залежності від будь-якого одного з них. У перспективі саме системна синхронізація американських, британських, німецьких та французьких ініціатив здатна забезпечити Україні не лише стійку безпеку, а й умови для інтеграції у євроатлантичний безпековий простір на правах рівноправного партнера.

Отже, британський підхід, який поєднує прагматизм, швидкість реагування та глибину політичної підтримки, виступає важливим елементом сучасної архітектури західної допомоги Україні. Його ефективність значною мірою підсилюється в контексті спільних дій із США, Німеччиною та Францією, що разом формують комплексну модель міжнародної солідарності, засновану на єдності стратегічних цілей – захисті суверенітету України, зміцненні європейської безпеки та збереженні стабільності демократичного світопорядку.

3.4. Ефективність британських програм підтримки України (2014–2022)

Британські програми підтримки України у сфері безпеки з 2014 року стали одним із ключових прикладів гнучкої, адаптивної та довгострокової безпекової взаємодії між європейськими демократіями та країною, що зазнала зовнішньої військової агресії. Від початкової реакції на анексію Криму до комплексної та масштабної допомоги після 2022 року Велика Британія розгорнула інструменти різної природи – тренувальні місії, оборонні поставки, фінансову, дипломатичну та розвідувальну підтримку.

У 2014–2022 рр. британська допомога реалізовувалася через низку окремих програм, які мали чітко визначені цілі, інструменти та механізми моніторингу. Сукупно вони забезпечили стратегічний внесок у зміцнення обороноздатності України, модернізацію управлінських практик та підготовку країни до відкритого конфлікту повномасштабного масштабу у 2022 р.

Аналітичний кейс-стаді оцінює ефективність цих програм через комплексну систему критеріїв: масштаб, оперативність, результативність, адаптивність, інституційну стійкість, вплив на обороноздатність України та внесок у загальний баланс сил у Європі (Додаток Г) [64].

Підтримка Великої Британії мала стратегічний, цільовий та багаторівневий характер. Вона поєднувала оборонні, урядові, економічні та гуманітарні інструменти, формуючи комплексний підхід до зміцнення української державності в умовах тривалого конфлікту. Важливо, що британські програми відзначалися високим рівнем мобільності та адаптаційності: вони коригувалися відповідно до ескалації загроз і внутрішніх потреб України. Саме це забезпечило їхню високу ефективність і заклало основу для масштабної підтримки Лондоном після 24 лютого 2022 р.

Кількісний аналіз британської допомоги Україні до 2022 року дає можливість об'єктивно оцінити масштаби, інтенсивність і структурні пріоритети залучених ресурсів. На відміну від якісних аспектів підтримки – таких як політична солідарність, військова співпраця чи реформування інституцій – кількісні показники дозволяють виміряти реальний обсяг фінансових, гуманітарних та гарантійних інструментів, що були задіяні Лондоном. Вони також розкривають динаміку змін у підходах Великої Британії: від стабільної, але відносно помірної двосторонньої допомоги у період 2014–2021 рр. до різкого зростання фінансування після початку повномасштабної агресії Росії у 2022 році. Системне зіставлення цих даних дозволяє виокремити не лише обсяг підтримки, а й ефективність її структури – передусім роль гуманітарних програм, бюджетних гарантій і оборонно-орієнтованих зобов'язань. У сукупності це

формує комплексне кількісне підґрунтя для подальшої оцінки результативності британської політики щодо України в означений період (Додаток Д) [55].

За даними Британського парламенту (House of Commons), у період 2010–2021 рр. Велика Британія надала Україні £204 млн двосторонньої допомоги (ортодоксальної офіційної допомоги розвитку, ODA). Це демонструє, що до повномасштабного вторгнення 2022 р. рівень британської допомоги у вигляді ODA був відносно скромним, особливо порівняно з допомогою після 24 лютого 2022-го. Така сума вказує на те, що Британія більше фокусувалася на підготовчих елементах (реформи, інституційна підтримка), а не на масштабні фінансові вливання до повномасштабної війни (в цьому періоді).

У 2022 р. Британія збільшила двосторонню ODA до України до £342 млн. З цієї суми £199 млн (приблизно 58%) були витрачені на гуманітарну допомогу. Це означає різке зростання допомоги, яке прямо корелює з початком повномасштабного конфлікту: у 2021 р. двостороння ODA склала лише £31 млн. Частка гуманітарної допомоги (58%) показує, що основний фокус 2022 року – це негайна підтримка населення, кризові витрати, а не довгострокові проекти розвитку.

Британія надала гарантії через Світовий банк, щоб Україна могла продовжувати брати кредити для фінансування державних витрат (зарплати, соціальна підтримка). У звіті ICAI зазначається, що сума цих гарантій – \$2 млрд (приблизно £1.6 млрд) + обіцянки ще \$3 млрд (трирічна зобов'язання) на момент оцінювання. Варто зауважити, що гарантії не є прямими виплатами, але вони несуть великий потенційний фінансовий ризик: якщо Україна не зможе обслуговувати ці кредити, Велика Британія може бути змушена виплатити за своїми зобов'язаннями.

За словами ICAI, така фінансова підтримка має стратегічне значення: її коштом підтримувались поточні державні витрати України під час війни, що дозволяло Україні спрямовувати власні ресурси на оборону, а не на соціальний сектор.

За даними офіційного фактошуїта британського уряду, загальні зобов'язання (committed) Британії щодо допомоги Україні становлять £21.8 млрд, з яких £13 млрд – військова підтримка, £5.3 млрд – нех військова (більше ніж просто ODA), і частково через експортне фінансування / кредити. Це вказує на те, що підтримка Великої Британії значно перевищує класичну «development aid» (ODA): велика частина виділяється на військову підтримку, гарантії, експортне фінансування, що має критичне значення в умовах війни.

За висновками ICAI, допомога Великої Британії була «швидкою, гнучкою та чутливою до потреб кризи», особливо на гуманітарному напрямі (екстрена підтримка медичних постачань, евакуацій, підтримка ВПО). При цьому ICAI застерігає, що відбудова (post-war reconstruction) потребуватиме дуже ретельного управління фінансами, оскільки гарантії й фіскальна підтримка становлять значний довгостроковий ризик.

Загальні британські зобов'язання (~£21,8 млрд) значно перевищують класичні ODA, що вказує на те, що Британія бачила у підтримці України не лише «допомогу розвитку», а стратегічну інвестицію у безпеку, стабільність, а також у свою зовнішню політику.

За оцінкою ICAI, довгострокова відбудова України (reconstruction) може бути складною через моделі фінансування (гарантії), і без належного менеджменту існує ризик неефективного використання коштів або надмірної фінансової вразливості (Додаток Е) [27].

Графік ілюструє поступове, але стратегічно виважене зростання обсягів фінансової підтримки, яку Велика Британія надавала Україні в період з 2014 по 2022 рік. Представлені дані демонструють чітко окреслені фази розвитку британської допомоги, що безпосередньо корелюють із ескалацією безпекових викликів у регіоні та поглибленням двосторонньої співпраці.

Перша фаза (2014–2016 рр.) характеризується помірним, але стабільним збільшенням фінансової допомоги, обумовленим необхідністю реагування на початок російської агресії проти України та потребою у підтримці ключових

державних інституцій, які постраждали від кризи. Саме в цей період британська допомога була зосереджена насамперед на гуманітарних і стабілізаційних проєктах, а також на початковій підтримці обороноздатності через підготовку українського військового персоналу.

Друга фаза (2017–2019 рр.) становить період структурного нарощування підтримки. Зростання обсягів фінансування відображає посилену увагу британського уряду до питань реформування сектора безпеки та оборони, боротьби з корупцією, підтримки верховенства права та розвитку демократичних інституцій. У цей період Лондон суттєво розширює програми технічної допомоги та інвестиції у довгострокові трансформаційні проєкти.

Третя фаза (2020–2021 рр.) демонструє різке збільшення обсягів фінансових ресурсів, що пов'язано з активізацією російської агресивної політики, нарощуванням військової присутності на українських кордонах та необхідністю посилення оборонних спроможностей держави. Велика Британія переходить до широкомасштабних програм безпекової підтримки, включно з кредитними інструментами для укріплення флоту, модернізації оборонної інфраструктури та розвитку спроможностей Збройних Сил України.

Нарешті, фінальний відтинок (2022 р.) позначений піковим стрибком фінансової допомоги, що спричинений повномасштабним вторгненням РФ. У цей період британська підтримка перетворюється з важливого дипломатично-стратегічного елемента на один із ключових факторів забезпечення військової, економічної та гуманітарної стійкості України. Значне збільшення фінансування охоплює військову допомогу, макрофінансову підтримку, термінові гуманітарні заходи та програми критичної інфраструктурної стабільності.

Загалом графік демонструє не лише кількісне зростання підтримки, а й поступову трансформацію її змісту – від переважно гуманітарної та інституційної допомоги до масштабних оборонно-орієнтованих програм. Така динаміка свідчить про зростання геополітичної значущості України в системі британської зовнішньої політики та про перехід Лондона до більш активної і

цілеспрямованої моделі підтримки у відповідь на зміну безпекових умов у Європі.

В додатку Є представлено поетапну динаміку підготовки українських військовослужбовців у межах британської тренувальної місії ORBITAL у період 2015–2022 рр. Дані, відображені на графіку, дозволяють простежити еволюцію масштабів навчальних програм, а також визначити ключові періоди інтенсифікації тренувальних заходів відповідно до зміни безпекової ситуації в регіоні [72].

У 2015–2016 рр. спостерігається початковий, але досить стрімкий ріст кількості підготовлених військовослужбовців. Це відображає оперативну реакцію Об'єднаного Королівства на початок російської агресії проти України та необхідність швидкого підсилення базових навичок українських підрозділів. Основний акцент у той час робився на тактичній підготовці, підвищенні рівня індивідуальної безпеки, медичній евакуації та базових навичках поводження зі зброєю.

У 2017–2019 рр. графік демонструє стабільно високу динаміку зростання, що свідчить про розширення масштабу місії ORBITAL. У цей період Велика Британія системно розширює перелік навчальних модулів, включаючи підготовку інструкторів, удосконалені курси тактичного планування, саперну справу, протидію диверсіям та розвиток командних компетентностей. Зростання кількості підготовлених військових у ці роки засвідчує поглиблення співпраці та перехід від надання базових навичок до формування стійких інституційних спроможностей у секторі оборони.

Період 2020–2021 рр. вирізняється відносною стабілізацією показників, що пояснюється як обмеженнями, пов'язаними з пандемією COVID-19, так і оптимізацією структури навчальних програм. Незважаючи на зовнішні фактори, кількість військових, підготовлених британськими інструкторами, залишається значною, що свідчить про адаптивність тренувальної місії та ефективне планування ресурсів.

У 2022 р., згідно з графіком, спостерігається різке збільшення обсягів підготовки, що корелює з початком повномасштабної агресії Росії. Реальне зростання пов'язане з переорієнтацією британських програм на масову та прискорену підготовку персоналу, а також із трансформацією тренувальної місії ORBITAL у ширшу міжнародну програму INTERFLEX, яка була спрямована на масштабне навчання новобранців та підрозділів територіальної оборони. Саме цей стрибок демонструє критичну роль британських тренувальних спроможностей у підвищенні обороноздатності України на початку війни великої інтенсивності.

У цілому графік засвідчує не лише зростання кількості навченого особового складу, а й структурний перехід від вузьких тренувальних модулів до комплексної підготовки, що має стратегічний вплив на формування стійкості українських сил оборони. Динаміка графіка підтверджує значний внесок Великої Британії у розбудову людського капіталу українського війська та демонструє послідовний і стратегічно орієнтований характер підтримки протягом аналізованого періоду.

Обсяги фінансової та військової допомоги Україні, наданої різними провідними державами Заходу – зокрема Сполученим Королівством, США, Німеччиною та Францією – у період до 2022 року. Основна мета цього графіка – наочно продемонструвати не лише абсолютні масштаби підтримки, а й співвідношення внесків окремих країн у контексті європейської та трансатлантичної підтримки України (Додаток 3) [37].

На графіку чітко видно, що США забезпечували найбільший обсяг допомоги, зокрема через комплексні програми військової, гуманітарної та макрофінансової підтримки. Велика Британія посідала друге місце за загальними обсягами допомоги, хоча її внесок був значно менший, ніж американський, що, однак, компенсувався високою ефективністю у цільових програмах – таких як підготовка військових у межах ORBITAL та підтримка критичних державних інституцій.

Німеччина та Франція демонструють відносно менші абсолютні суми допомоги, але зосереджені переважно на гуманітарних програмах і розвитку державних інституцій. Така концентрація свідчить про різницю у стратегічних пріоритетах окремих донорів: поки США і Велика Британія активно поєднували військову та економічну підтримку, Франція і Німеччина робили акцент на стабілізації та довгостроковому розвитку.

З графіка також видно, що обсяг британської допомоги становив значну частку у порівнянні з іншими європейськими державами, що підтверджує її роль стратегічного партнера у зміцненні обороноздатності та управлінської спроможності України. Важливим елементом графіка є співвідношення допомоги до загального обсягу зобов'язань: хоча абсолютна сума британської підтримки нижча за американську, її структурна спрямованість дозволяє оцінити високу результативність окремих програм – особливо у військовій підготовці, кіберзахисті та інституційній стабілізації.

Графік демонструє не лише кількісні відмінності у масштабах допомоги провідних західних держав, а й стратегічні пріоритети кожного донора. Він підтверджує, що Велика Британія посідала ключову позицію серед європейських партнерів України, поєднуючи відносно помірні фінансові ресурси з високою ефективністю цільових програм, що сприяло підвищенню обороноздатності та стійкості української держави до початку повномасштабного вторгнення росії у 2022 році.

Британська підтримка постійно корегувалася відповідно до розвитку конфлікту:

перший етап (2015–2016): підготовка піхоти та базових бойових навичок;

другий етап (2017–2019): розвиток командування, логістики та медичної служби;

третій етап (2020–2022): морська співпраця, робота з розвідкою, сучасні ПТРК та ППО.

Це свідчить про гнучкість та ефективність британського підходу, який базувався на постійному аналізі українських потреб.

За оцінками експертів НАТО, підготовлені у межах ORBITAL підрозділи: мали вищу боєздатність на 15–20%; демонстрували кращу дисципліну та організацію; краще виконували стандартизовані процедури командування (C2).

Передача NLAW у січні–лютому 2022 року була однією з найбільш впливових одиничних військових допомог в Європі – вона забезпечила критичну здатність зупинити російські колони на підступах до Києва.

Британія не лише надавала зброю чи тренування, але й активно розбудовувала українські оборонні інституції:

консультування МОУ;
створення систем закупівель, наближених до стандартів НАТО;
проекти реформування логістики;
підтримка Плану оборонної реформи (2016–2020).

Паралельно, Лондон мобілізував міжнародну підтримку України у рамках G7, ООН, НАТО, пропонуючи жорсткі формулювання щодо РФ.

На основі аналітичного аналізу можна зробити наступні висновки кейс-дослідження:

Британські програми були одними з найбільш ефективних у Європі за 2014–2022 рр.

Вони поєднували тренування, реформування оборонного сектору, розвіддані та постачання озброєння.

Гнучкість британської моделі дозволила адаптуватися до умов війни та забезпечити реальний вплив на боєздатність ЗСУ.

Програми сприяли не лише військовому, але й інституційному зміцненню України.

Британія стала одним із ключових партнерів України, демонструючи стратегічне бачення майбутнього безпеки Європи.

Після оцінки динаміки фінансової та військової допомоги Великої Британії у контексті порівняльного аналізу з іншими країнами Заходу до 2022 року доцільно здійснити системну оцінку ефективності цієї підтримки. Для цього

використовується методологія SWOT-аналізу, що дозволяє комплексно оцінити сильні та слабкі сторони, а також можливості й загрози, пов'язані з наданням допомоги.

Сильні сторони (Strengths)

Цілеспрямованість та стратегічна орієнтація: британська допомога була спрямована на ключові сфери, які мали критичне значення для підвищення обороноздатності та інституційної спроможності України – військова підготовка (ORBITAL), кіберзахист, реформування оборонного сектору, антикорупційні ініціативи.

Гнучкість та оперативність реагування: програми підтримки адаптувалися до зміни безпекової ситуації, зокрема швидко нарощувалися обсяги тренувальних заходів і гуманітарної допомоги на початку повномасштабного вторгнення 2022 року.

Комплексність та інтеграція: поєднання фінансової, технічної, гуманітарної та військової підтримки забезпечувало синергетичний ефект і підвищувало стійкість державних структур.

Професійний потенціал: британські програми тренування та консультацій формували нове покоління українських військових та інституційних лідерів, підвищуючи довгострокову ефективність оборонної та державної систем.

Слабкі сторони (Weaknesses)

Обмежений обсяг фінансових ресурсів порівняно з США: хоча програми Британії були ефективними, абсолютні фінансові вкладення суттєво нижчі, ніж у Сполучених Штатів, що обмежує масштаб деяких ініціатив.

Часткова залежність від іноземних інструкторів та технологій: деякі програми підготовки та обладнання потребують постійного залучення британських фахівців і ресурсів, що може зменшувати автономність українських структур.

Ризики фіскальної підтримки: надання кредитних гарантій через Світовий банк створює потенційні довгострокові фінансові зобов'язання, які у випадку дефіциту або затримки реформ можуть вплинути на ефективність допомоги.

Обмежена прозорість у деяких програмах: частина військової та спеціалізованої допомоги не має детально оприлюднених результатів, що ускладнює комплексну оцінку ефективності.

Можливості (Opportunities)

Масштабування успішних програм: ефективні моделі підготовки та інституційної підтримки можна розширювати на інші сфери, зокрема кіберзахист, територіальну оборону та логістичні системи.

Розвиток стратегічного партнерства: накопичений досвід дозволяє Великій Британії зміцнювати довгострокову співпрацю з Україною в оборонній, технічній та гуманітарній сферах.

Посилення міжнародної координації: британські програми можуть виступати каталізатором для інтеграції допомоги інших країн ЄС та НАТО, підвищуючи сумарну ефективність заходів.

Довгострокова стабілізація державних інституцій: успішна реалізація тренувальних, фінансових та технічних програм сприяє підвищенню стійкості держави до зовнішніх загроз і внутрішніх ризиків корупції.

Загрози (Threats)

Ескалація військових конфліктів: подальша агресія Росії може порушити графіки програм і знизити ефективність вже реалізованих ініціатив.

Політична і економічна нестабільність: внутрішні та зовнішні економічні шоки, зокрема коливання валют, інфляція та бюджетні обмеження, можуть впливати на спроможність реалізовувати програми.

Залежність від міжнародного фінансування: надмірна опора на допомогу зовнішніх донорів створює ризики з точки зору автономності державних рішень і довгострокової самостійності.

Конкуренція донорських пріоритетів: різні стратегічні інтереси держав-партнерів можуть призвести до фрагментації програм допомоги та розпорошення ресурсів.

SWOT-аналіз підтверджує, що британська підтримка України до 2022 р. була високо ефективною, зважаючи на стратегічну спрямованість, комплексність

та швидкість реагування (Додаток II) [43]. Основні сильні сторони – цілеспрямованість, професійність і інтегрованість програм – значною мірою компенсують слабкі сторони, пов'язані з обмеженістю ресурсів та частковою залежністю від зовнішніх інструкторів. Можливості розвитку включають масштабування успішних практик та поглиблення міжнародного партнерства, тоді як основні загрози зосереджені на зовнішніх військових ризиках і економічних обмеженнях.

SWOT-аналіз підтверджує, що Велика Британія посідала ключову роль серед західних донорів, забезпечуючи не лише фінансову підтримку, а й підготовку людського капіталу та зміцнення інституційної спроможності України до повномасштабної агресії 2022 року.

3.5. Рекомендації для удосконалення партнерства та виклики та перспективи для українсько-британських відносин в умовах повномасштабної війни 2022 року

Поглиблення партнерських відносин між Україною та Великою Британією у XXI столітті стало одним з ключових чинників зміцнення системи європейської та глобальної безпеки. Після початку повномасштабної збройної агресії Російської Федерації у 2022 році україно-британське співробітництво перейшло у фазу стратегічного характеру, включаючи оборонну, політичну, економічну та технологічну взаємодію. Водночас сучасні трансформації міжнародного середовища зумовлюють потребу у розробленні більш інституціоналізованої, комплексної та науково обґрунтованої моделі партнерства.

З аналізу аналітичного огляду проблем українсько-британської співпраці можна виокремити наступні висновки:

1. Системні недоліки існуючих механізмів двосторонньої взаємодії. Хоча останнє десятиріччя позначено стрімким зростанням спільних оборонних та політичних ініціатив, ядро українсько-британського партнерства залишається частково фрагментованим. Існуючі механізми координації (двосторонні угоди,

міжвідомчі консультації, конкретні програми допомоги) функціонують у режимі паралельних процесів без утворення єдиної стратегічної рамки. Така модель є типовою для кризових періодів, але малоефективною для довгострокового планування.

Системна проблема полягає у відсутності інтегрованого інституційного центру, відповідального за узгодження оборонних, політичних, промислових і технологічних аспектів співпраці. У результаті виникає дефіцит стратегічної синергії – труднощі у координації термінів, ресурсів і пріоритетів.

2. Висока залежність співпраці від політичних циклів. Зовнішньополітична система Великої Британії характеризується регулярною ротацією урядів та програмних документів, що може створювати непередбачуваність для партнерів. Відсутність механізмів інституційного закріплення політичних рішень щодо України зумовлює ризик зниження інтенсивності підтримки у разі зміни урядових пріоритетів. Це контрастує з потребами України, яка перебуває у тривалій фазі війни та потребує стабільних багаторічних гарантій безпеки.

3. Нерівномірність інтеграції українських потреб у стратегічні плани Лондона. Аналіз британських документів («Integrated Review», «Defence Command Paper», «Global Britain Strategy») свідчить про високий рівень загальної підтримки України, однак – обмежену деталізацію українських оборонних потреб у довгостроковій перспективі. Така ситуація зменшує передбачуваність військово-технічної співпраці та можливості структурованого розвитку ВПК.

4. Асиметричність доступу до оборонних технологій. Попри тісні зв'язки, повний доступ України до британських оборонних інновацій стримується законодавчими обмеженнями, політикою захисту критичних технологій та питаннями національної безпеки Великої Британії. Відтак, навіть високий рівень політичної підтримки не автоматично призводить до глибокої технологічної інтеграції. Це актуалізує необхідність створення нових форматів спільного виробництва, центрів розробок та механізмів захисту інтелектуальної власності.

5. Труднощі стандартизації військових процедур та логістики. Хоча Збройні сили України істотно просунулися у впровадженні стандартів НАТО,

відмінності у британських логістичних, кадрових та закупівельних моделях створюють певні бар'єри для повноцінної сумісності. Розв'язання цих питань потребує системної адаптації та інституціональних змін.

На основі даних висновків були розроблені пропозиції для державних інституцій України, а саме:

1. Рекомендації для Міністерства закордонних справ України:

- Розробити Стратегію українсько-британських відносин на 2030–2040 рр. як комплексну рамку співпраці у сферах оборони, інновацій, кібербезпеки, енергетичної стійкості та політичної взаємодії.
- Запровадити спеціалізовані програми підготовки дипломатів, орієнтовані на британську політичну структуру, оборонну політику та систему вироблення рішень.
- Створити механізм регулярного стратегічного діалогу на рівні заступників міністрів для узгодження довгострокових пріоритетів і моніторингу їх реалізації.

2. Пропозиції для Міністерства оборони України:

- Сформувати спільні робочі групи за ключовими напрямками військово-технічної співпраці (ППО/ПРО, флот, безпілотні технології, штучний інтелект, РЕБ, кібероборона).
- Поступово перейти від тимчасових тренувальних місій до створення спільних навчальних центрів, що дозволить уніфікувати стандарти та забезпечити сталість підготовки кадрів.
- Створити механізми спільних наукових програм, що інтегрують українські оборонні дослідницькі установи у британську мережу інновацій.

3. Рекомендації для Верховної Ради України:

- Актуалізувати законодавство щодо міжнародної оборонної кооперації, забезпечивши правову основу для спільного виробництва озброєнь та передачі технологій.

- Інституціоналізувати міжпарламентську групу стратегічного партнерства, відповідальну за контроль та оцінку ефективності двосторонніх проєктів.
- Запровадити парламентський аудит міжнародної військової допомоги, включаючи моніторинг використання ресурсів.

4. Інституціоналізація українсько-британського партнерства:

1. Постійна оборонна комісія Україна–Велика Британія. Такий орган доцільно створити як постійно діючу структуру зі спільним секретаріатом, аналітичним підрозділом та технічними робочими групами. Його функції: стратегічне планування; координація оборонних програм; аналіз загроз; аудит виконання домовленостей; узгодження стандартів і технічних вимог.

Комісія забезпечила б довгострокову стабільність співпраці та її незалежність від політичних змін.

2. Українсько-Британський центр оборонних інновацій. Центр має працювати за моделлю DASA (Defence and Security Accelerator) і може стати ключовим майданчиком для: розробки новітніх військових технологій; підтримки українських стартапів; випробувань інноваційних платформ; запуску програм зі штучного інтелекту та автономних систем.

3. Щорічний безпеково-оборонний форум високого рівня. Форум покликаний стати платформою для багатостороннього діалогу, включаючи представників державних інституцій, оборонної промисловості, наукових центрів та міжнародних партнерів.

4. Спільний центр стратегічного аналізу. Центр може виконувати функції: моделювання сценаріїв розвитку війни та загроз; формування довгострокових прогнозів; розробки рекомендацій для урядів; підготовки аналітичних доповідей для НАТО.

5. Модернізація оборонної дипломатії України:

1. Професіоналізація корпусу оборонних аташе. Необхідно розширити функціональні обов'язки аташе у напрямках: аналіз оборонних технологій;

військово-технічні переговори; комунікаційна дипломатія; координація міжвідомчої співпраці.

2. Цифрова трансформація. Доцільно створити: єдину захищену систему обміну інформацією з британськими партнерами; цифрові платформи для оцінки ринку озброєнь; базу даних міжнародних проєктів.

3. Інтеграція зовнішньополітичних та оборонних інституцій. Пропонується: створення спільних міжінституційних ситуаційних центрів; уніфікація процедур підготовки міжнародних угод; посилення міжвідомчої координації.

4. Розвиток комунікаційної дипломатії. Україна повинна формувати власні наративи щодо: важливості британської підтримки ролі України у європейській безпеці; необхідності довгострокового партнерства.

5. Співпраця з британськими аналітичними центрами. Поглиблення аналітичної взаємодії з RUSI, Chatham House, King's College London та іншими установами дозволить: удосконалити політичні рішення; підсилити академічне підґрунтя співпраці; підвищити експертизу українських кадрів (Додаток І) [38].

Запропоновані рекомендації дозволяють сформувавши цілісну систему удосконалення українсько-британського партнерства на основі інституціоналізації, модернізації дипломатичних механізмів, технологічної кооперації та стратегічного планування. Реалізація цих заходів забезпечить зміцнення обороноздатності України, модернізацію державних інституцій та підвищення ефективності зовнішньої політики у контексті трансформації європейської системи безпеки.

Повномасштабна війна, розпочата Росією проти України у лютому 2022 року, стала переломним моментом для всієї системи міжнародної безпеки та істотно трансформувала характер двосторонніх відносин між Україною та Великою Британією. У цей період британсько-українське партнерство вийшло на якісно новий рівень – від традиційного дипломатичного співробітництва до формування стратегічного альянсу, заснованого на спільних інтересах у сфері безпеки, оборони та збереження міжнародного правопорядку. Проте разом із

розширенням масштабів взаємодії постали й нові виклики, пов'язані з необхідністю адаптації партнерства до реалій великої війни, зміною пріоритетів зовнішньої політики обох держав та формуванням довгострокових стратегій відбудови і гарантування безпеки України.

Одним із ключових викликів сучасного етапу співробітництва є підтримання сталості військової допомоги в умовах тривалого конфлікту. Велика Британія з перших днів вторгнення посіла лідируючу позицію серед європейських країн у питанні постачання зброї, навчання українських військовослужбовців і координації зусиль союзників. Програми, започатковані ще в рамках операції ORBITAL (2015–2021 рр.), отримали новий розвиток у проєктах Interflex та Ukraine Defence Contact Group, які передбачають багаторівневу підготовку українських підрозділів на території Великої Британії та партнерських країн. Однак у контексті затяжної війни постає проблема виснаження ресурсів, необхідності довгострокового планування оборонної допомоги й узгодження поставок між членами коаліції. Для Британії це означає потребу у переорієнтації власного військово-промислового комплексу, а для України – необхідність створення ефективних механізмів інтеграції отриманих технологій у національну оборонну систему.

Другим важливим викликом є забезпечення політичної стабільності та послідовності підтримки України у британському політичному дискурсі. Внутрішньополітичні процеси, такі як зміни урядів, реформатування партійних пріоритетів і соціально-економічні труднощі, можуть впливати на темпи прийняття рішень і на обсяги фінансової допомоги. Попри це, у Великій Британії зберігається міжпартійний консенсус щодо підтримки України, що свідчить про глибоке розуміння важливості українського питання для європейської безпеки. Британська політика в цьому контексті демонструє сталу орієнтацію на стримування агресора, збереження міжнародного правопорядку та запобігання поширенню конфлікту за межі регіону Східної Європи.

Ще одним аспектом сучасних викликів є необхідність формування довгострокових гарантій безпеки для України. Велика Британія активно

долучилася до розроблення так званих «Київських гарантій безпеки» у рамках Групи Єрмака – Расмуссена, а також стала однією з перших держав, які підписали з Україною двосторонню Декларацію про гарантії безпеки у січні 2024 року. Цей документ заклав підґрунтя для створення комплексної системи оборонного партнерства, що охоплює військову, кібернетичну, інформаційну та економічну складові. Однак ефективність таких угод безпосередньо залежить від політичної волі, спроможності забезпечити їх виконання та узгодження з ширшими рамками колективної безпеки НАТО й ЄС. Таким чином, стратегічним викликом залишається перетворення тимчасових механізмів підтримки на інституційно закріплену модель гарантій, яка б діяла незалежно від зміни політичної кон'юнктури.

Не менш важливим є економічний вимір партнерства, який у період війни набуває нових форм. Британія бере участь у відновленні енергетичної інфраструктури, розвитку логістичних маршрутів, відбудові портів та залізничних вузлів, а також у створенні сприятливих умов для інвестицій у військово-промисловий сектор України. Водночас економічні виклики, пов'язані з глобальною інфляцією, енергетичною кризою та перерозподілом бюджетних ресурсів усередині самої Великої Британії, можуть впливати на темпи реалізації спільних програм. Тому стратегічним завданням обох держав є забезпечення балансу між безпековими та економічними пріоритетами, а також розширення партнерства у напрямі інновацій, оборонних технологій та підготовки фахівців.

Особливу увагу варто приділити інформаційно-комунікаційній складовій українсько-британських відносин. Велика Британія послідовно виступає за протидію дезінформації, гібридним загрозам і кібератакам, надаючи Україні технологічну, консультативну та аналітичну підтримку. У цьому аспекті партнерство виходить за межі традиційної військової взаємодії, перетворюючись на комплексну систему стратегічних комунікацій, що сприяє зміцненню міжнародного іміджу України, формуванню позитивного громадського сприйняття її боротьби за незалежність у західному суспільстві та консолідації союзників.

Перспективи розвитку українсько-британського партнерства безпосередньо пов'язані з інституціоналізацією співпраці у форматі «стратегічного альянсу». Йдеться про поступовий перехід від ситуативної взаємодії, зумовленої воєнними обставинами, до формування сталої системи партнерства, яка включатиме політичний діалог, оборонну інтеграцію, економічну співпрацю та участь у спільних програмах відбудови України. Важливим напрямом у цьому контексті є розвиток тристоронніх і багатосторонніх форматів – зокрема, Україна – Велика Британія – Польща, Україна – Велика Британія – Балтійські держави, що дозволяють посилити регіональну безпеку у Північноєвропейському просторі.

Серед перспектив також варто відзначити розширення освітньо-наукової та технологічної співпраці, спрямованої на розвиток оборонних інновацій, кібербезпеки, штучного інтелекту та цифрової трансформації. Велика Британія має потужний потенціал у галузі військових досліджень і технологічних розробок, і участь України у таких проектах сприятиме підвищенню її науково-технічного рівня та оборонної стійкості. Водночас перспективним напрямом може стати створення спільних центрів підготовки кадрів та обміну досвідом у сфері національної безпеки, розвідки та кризового управління.

Таким чином, попри значні виклики, українсько-британське партнерство демонструє стійку тенденцію до поглиблення та стратегічного розвитку. Велика Британія залишається одним із найпослідовніших і найнадійніших союзників України у воєнний період, а співпраця двох держав набуває рис довгострокового стратегічного альянсу, заснованого на спільних цінностях, взаємній довірі та прагненні до зміцнення міжнародної безпеки. У перспективі після завершення війни українсько-британські відносини можуть стати моделлю нового типу партнерства між державою, що відстоює свою незалежність, і державою, яка виступає гарантом глобальної стабільності. Такий формат взаємодії сприятиме не лише оборонній відбудові України, а й формуванню нової архітектури європейської безпеки, у центрі якої Україна та Велика Британія виступатимуть як рівноправні стратегічні партнери.

Висновки до розділу

Аналіз українсько-британського безпекового партнерства у 2014–2022 рр. показав, що взаємини між двома державами еволюціонували від етапу політичного діалогу до рівня повноцінної стратегічної співпраці, яка має системний характер і суттєво впливає на регіональну та європейську безпеку. Велика Британія послідовно продемонструвала здатність до лідерства в умовах кризових ситуацій, забезпечивши не лише військово-технічну, а й політичну, дипломатичну та гуманітарну підтримку України.

Оцінка ефективності двосторонніх угод і програм засвідчила, що британська допомога мала не епізодичний, а комплексний характер – від підготовки українських військових у межах операції ORBITAL до постачання сучасних зразків озброєння, розвитку кібербезпеки та створення довгострокових механізмів оборонного партнерства. У цьому контексті Велика Британія виступає не лише як союзник, але і як ініціатор системних рішень, спрямованих на підвищення спроможності України до самозахисту та стійкості в умовах війни.

Порівняння британського підходу з політикою інших провідних держав Заходу (США, Німеччини, Франції) дає підстави стверджувати, що саме Лондон виявив найвищий рівень оперативності, послідовності та стратегічного бачення у формуванні політики підтримки України. Якщо США зосереджувалися на глобальному координаційному аспекті, а континентальні держави – на дипломатичних ініціативах, то Британія стала «містком» між політичною риторикою і практичними кроками, забезпечивши конкретні оборонні рішення.

Умови повномасштабної війни 2022 року посилили значення цього партнерства, перетворивши його на стрижневий елемент системи колективної підтримки України. Попри низку викликів – від політичної турбулентності у самій Великій Британії до необхідності координації з європейськими

союзниками – двосторонні відносини демонструють динаміку зміцнення. Більш того, британська політика все більше орієнтується на післявоєнну перспективу – участь у відбудові України, розвитку її оборонно-промислового потенціалу та модернізації сектору безпеки.

Отже, українсько-британське партнерство виявилось одним із найстабільніших і найрезультативніших серед усіх напрямів зовнішньої політики України у воєнний час. Його подальший розвиток, ймовірно, визначатиме нову архітектуру безпеки в Європі, де Велика Британія й Україна виступатимуть не лише союзниками, а рівноправними учасниками формування спільного простору стабільності, безпеки та стратегічної взаємодії.

ВИСНОВКИ

Магістерське дослідження «Двосторонні відносини України і Великої Британії у сфері безпеки» дозволило комплексно проаналізувати розвиток стратегічної взаємодії двох держав у період найглибших геополітичних трансформацій після завершення «холодної війни». Події 2014–2022 рр. стали вододілом, який визначив принципово новий характер українсько-британського співробітництва: від політичного партнерства та консультаційного діалогу – до формування потужного безпекового союзу, що має ключове значення як для обороноздатності України, так і для стратегії Великої Британії у Східній Європі.

У проведеному дослідженні встановлено, що трансформація двосторонніх відносин після 2014 року відбувалася не стихійно, а була результатом глибоких структурних змін у міжнародній системі. Анексія Криму та початок війни на Донбасі зруйнували механізми колективної безпеки, що існували у Європі, поставивши перед державами питання переосмислення власної безпекової політики. Для України це означало докорінний перегляд зовнішньополітичного курсу, відмову від позаблоковості та стратегічну орієнтацію на НАТО і партнерство з провідними західними державами. Для Великої Британії – необхідність посилити свою роль як одного з провідних захисників європейського безпекового порядку та ключового актора у стримуванні ревізіоністської політики Російської Федерації.

Одним із найважливіших висновків роботи є те, що Україна й Велика Британія після 2014 року сформували ефективну модель двосторонньої безпекової взаємодії, яка поєднує політичну, військову, інституційну, дипломатичну та стратегічно-комунікаційну складові. Програма військової підготовки ORBITAL (2015–2022), ініційована британською стороною, стала одним із ключових інструментів модернізації Збройних Сил України. За сім років роботи місії підготовлено понад 21 тис. українських військових, що прямо вплинуло на ефективність оборони України у 2022 році. Паралельно тривала підтримка України у розвитку оборонного менеджменту, стратегічного планування,

медичної підготовки, саперної справи та інституційної сумісності зі стандартами НАТО.

Особливої ваги набули спільні проекти у військово-морській сфері та безпека Чорноморського регіону. Після втрати Україною значної частини військово-морського потенціалу внаслідок анексії Криму Велика Британія стала ініціатором створення програм щодо будівництва ракетних катерів, модернізації флотської інфраструктури та навчання українських моряків. Ці проекти стали стратегічним фундаментом для відновлення ВМС України й зміцнили позиції України у Чорному морі в умовах триваючої агресії РФ.

Важливим етапом роботи було дослідження впливу Brexit на двосторонні відносини. Аналіз показав, що вихід Великої Британії з ЄС не лише не зменшив рівень підтримки України, а навпаки – створив передумови для її посилення. Велика Британія отримала більшу гнучкість у формуванні зовнішньої політики та можливість ухвалювати рішення про надання військової допомоги, впровадження санкцій або ініціювання дипломатичних кроків без необхідності узгоджувати їх у межах структур ЄС. Укладення Угоди про політичне, вільну торгівлю та стратегічне партнерство (2020) офіційно закріпило стратегічний характер співпраці. Вперше в історії двосторонніх відносин питання безпеки стало складовою міжнародного договору між Україною та Великою Британією.

Аналіз взаємодії України та Великої Британії у рамках НАТО підтвердив, що британська сторона була однією з найбільш послідовних у підтримці євроатлантичного курсу України. Велика Британія активно просувала питання надання Україні статусу Enhanced Opportunities Partner, сприяла реформам сектору оборони, брала участь у багатонаціональних навчаннях, демонструвала військову присутність у Чорному морі та відіграла важливу роль у координації колективної відповіді НАТО на російську агресію. Її позиція у межах Альянсу суттєво вплинула на практичне наповнення партнерства НАТО–Україна. Таким чином, співпраця з Великою Британією стала одним з ключових рушіїв процесу євроатлантичної інтеграції України.

Дослідження також дозволило встановити, що політична та дипломатична підтримка Великої Британії відіграла важливу роль у формуванні міжнародної коаліції на захист України. Як постійний член Ради Безпеки ООН, активний учасник «Групи семи» та стратегічний партнер США, Лондон забезпечував адвокацію українських інтересів на глобальному рівні. Після 2014 р. Велика Британія однією з перших підтримувала санкційні рішення проти Росії, ініціювала дипломатичні заяви щодо невизнання анексії Криму, брала участь у засудженні порушень прав людини на окупованих територіях, а після 2022 р. виступила одним із головних лідерів глобальної антипутінської коаліції.

Важливою складовою висновків є визначення викликів, які залишаються актуальними для українсько-британського партнерства. Серед них – необхідність створення довгострокового механізму гарантій безпеки для України; формування сталої інституційної інфраструктури спільних оборонних проєктів; узгодження підходів Великої Британії та країн ЄС щодо майбутнього безпекового статусу України; потреба у збільшенні інвестицій у спільні оборонно-промислові проєкти. Водночас аналіз тенденцій свідчить, що, попри політичну турбулентність у самій Великій Британії, курс на підтримку України має стійкий надпартійний консенсус.

Проведене дослідження дозволяє сформулювати такі узагальнюючі висновки:

1. Українсько-британські відносини у 2014–2022 рр. набули стратегічного характеру, що виражається в інтенсивній військовій співпраці, дипломатичній підтримці, санкційній політиці та участі Великої Британії у реформуванні сектору оборони України.
2. Британська політика щодо України була стабільною, передбачуваною та послідовною, незалежно від зміни урядів у Лондоні, що свідчить про стратегічний характер інтересів Великої Британії у Східній Європі.
3. Brexit став чинником, який прискорив і посилив двосторонню співпрацю, оскільки дав Великій Британії автономію у прийнятті рішень та можливість діяти рішучіше, ніж ЄС.

4. Партнерство України та Великої Британії є частиною ширших процесів трансформації європейської системи безпеки, що вимагає створення нових форматів співпраці, позбавлених слабкостей моделі постхолодної війни.

5. Війна 2022 р. продемонструвала ефективність українсько-британського партнерства, яке стало опорою для України та дозволило їй зміцнити оборонні можливості в критичний для держави період.

У перспективі українсько-британське партнерство має потенціал трансформуватися у довгостроковий стратегічний альянс, що включатиме: співпрацю у сфері оборонних технологій, спільні виробничі кластери, участь Великої Британії у гарантіях безпеки для України, поглиблену участь у післявоєнній відбудові та продовження підтримки євроатлантичної інтеграції України.

Отже, період 2014–2022 рр. став фундаментом нової моделі двосторонніх відносин, у межах якої Україна й Велика Британія виступають не просто партнерами, а ключовими союзниками у боротьбі за захист європейського простору безпеки, міжнародного права та демократичних цінностей. Це партнерство стало одним із найважливіших зовнішньополітичних ресурсів України та вагомим інструментом зміцнення позицій Великої Британії у глобальній системі міжнародних відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атлас зброї: які бронемашини Україна отримала від союзників та як їх використовує. URL: <https://dev.ua/news/atlas-zbroi-iaki-bronemashyny-ukraina-otrymala-vid-soiuznykiv-ta-iak-ikh-vykorystovuie> (дата звернення: 29.07.2025).
2. Біла книга 2021. Оборонна політика України: інформаційний бюлетень. Київ: МОУ, 2021. 124 с.
3. Білорус О. Г., Власюк О. С., Гриценко А. А. Національна безпека України: виклики і пріоритети. Київ : НІСД, 2021. 240 с.
4. Британія готова на будь-які дії задля порятунку України. 2022. – 30 січня. URL: https://britaniya_gotova_na_bud_yaki_zadlya_poryatunku_ukraini (дата звернення: 07.05.2025).
5. Британський есмінець Defender продемонстрував, що міжнародне право існує не просто так – посол. URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/esminec-defender-shcho-britanskiy-posol-skazala-pro-incident-poblizu-krimu-novini-ukrajini50176394.html> (дата звернення: 17.07.2025).
6. Буде вдвічі більше: Британія відправить в Україну нові системи РСЗВ М270. URL: https://24tv.ua/britaniya-vidpraviv-ukrayinu-novi-sistemi-rszv-m270-shho-pro_n2121865 (дата звернення: 24.08.2025).
7. Велика Британія розширює програму підготовки військових ЗСУ. URL: <https://mil.in.ua/uk/news/velyka-brytaniya-rozshyryuye-programu-pidgotovky-vijskovyh-zsu/> (дата звернення: 11.06.2025).
8. Галик В. Українська-британська співпраця. Україна в Європі і світі : навчальний посібник. Київ : Знання, 2013. 364 с.
9. Гончаренко О. Г. Міжнародна безпека: теорія, практика, перспективи. Київ : КНЕУ, 2020. 312 с.
10. Горбулін В. П. Донбас і Крим: ціна повернення : монографія. Київ : НІСД, 2015. 474 с.
11. Горбулін В. П. Україна і Росія: дев'ятий вал чи Китайська стіна. Київ : НІСД, 2015. 132 с.

12. Горбулін В. П., Литвиненко О. В. Стратегічне управління у сфері національної безпеки. Київ : НІСД, 2019. 288 с.
13. Горбулін В. П'ять сценаріїв для україно-російських відносин. URL: <https://zn.ua/ukr/internal/p-yat-scenariyiv-dlya-ukrayino-rosiyskih-vidnosin-.html> (дата звернення: 16.08.2025).
14. Грубінко А. В. Міжнародна роль Великої Британії в умовах російсько-української війни. Наукові заходи Юридичного факультету Західноукраїнського національного університету. 2022. С. 293–299.
15. Грубінко А. В. Участь Великобританії у процесі становлення і розвитку Спільної зовнішньої політики і політики безпеки Європейського Союзу (1990–2016 рр.). Київ, 2018. 549 с.
16. Грубінко А. Українсько-британські відносини 1991–2004. Тернопіль, 2005. 243 с.
17. Грубінко А., Буглай Н. Історичний шлях українсько-британських відносин (до 30-річчя стратегічного партнерства). Український історичний журнал. 2022. С. 206–219.
18. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. № 385. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF> (дата звернення: 14.11.2024).
19. Договірні-правова база між Україною та Великою Британією. URL: <https://uk.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/881-ukrajina-velika-britanija/593-dogovirno-pravova-baza-mizh-ukrajinoju-ta-velikoju-britanijeju> (дата звернення: 11.08.2025).
20. Думки і погляди населення України стосовно методів опору інтервентам/ окупантам URL: <http://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=546&page=1> (дата звернення: 29.06.2025).
21. Західна військова допомога Україні. URL: <https://bmpd.livejournal.com/4492909.html> (дата звернення: 11.08.2025).
22. Іванець О. Місії Orbital в Україні: навчання з індивідуальної підготовки за новітніми методиками. URL:

<https://armyinform.com.ua/2021/06/misiyi-orbital-v-ukrayini-navchannya-zindyvidualnoyi-pidgotovky-za-novitnimy-metodykamy/> (дата звернення: 22.06.2025).

23. Крушинський В. Ю. Британсько-українські відносини з питань євроінтеграції. Актуальні проблеми міжнародних відносин : зб. наук. пр. Вип. 57, ч. I. Київ : КНУ ім. Т. Шевченка, Інститут міжнародних відносин, 2005. С. 103–111.

24. Ленд-ліз для України підписано: яку зброю отримаємо та коли оплачувати. URL: https://defence-ua.com/minds_and_ideas/lend_liz_dlja_ukrajini_pidpisano_jaku_zbroju_otrimajemo_ta_koli_oplachuvati-7294.html (дата звернення: 07.04.2025).

25. Ліпкан В. А. Теорія національної безпеки України. Київ : КНТ, 2022. 356 с.

26. Майко В. А. Без істотних проривів. Українсько-британські торговельно-економічні відносини за сучасних умов. Політика і час. 1998.

27. Мартиненко В. І. Безпекова політика держави в умовах глобальних викликів: теоретико-методологічний аналіз. Київ : НАДУ, 2020. 198 с.

28. Микитів Т.В. Дипломатичні відносини України з Великобританією. URL: <https://www.sworld.com.ua/konferm3/156.pdf>

29. Невійськова допомога НАТО Україні в умовах агресії Росії. URL: <http://www.ucipr.org.ua/ua/med-a/research-updates/nev-yskova-dopomoga-nato-ukra-n-v-umovah-agres-ros> (дата звернення: 27.04.2025)

30. Павленко І. А. Безпекова політика держави у контексті зовнішньополітичної стратегії України. Вісник КНУ. Міжнародні відносини. 2022. № 4. С. 25–38.

31. Підписано українсько-британську рамкову угоду, яка посилить ВМС. URL: <https://mil.in.ua/uk/news/pidpysano-ukrayinsko-brytansku-ramkovu-ugodu-yaka-posylyt-vms/> (дата звернення: 07.08.2025)

32. Політичні відносини між Україною та Великою Британією. URL: <https://uk.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/881-ukrajina-velika-britanija/592-political-issues-between-ukraine-and-great-britain> (дата звернення: 07.09.2025)

33. Положення про закони і звичаї війни на суходолі (додаток до Конвенції про закони і звичаї війни на суходолі 1907 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222 (дата звернення: 11.12.2024).
34. Порошенко і міністр оборони Великобританії обговорили посилення санкцій проти РФ. URL: <https://gordonua.com> (дата звернення: 17.04.2025)
35. Порошенко: Україна домовилася про рух до нового статусу в стосунках з НАТО. URL: www.eurointegration.com.ua/news/2016/09/23/7054951/ (дата звернення: 02.03.2025).
36. Про ратифікацію Угоди про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії. Закон України від 16.12.2020 р. № 1100-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1100-20#Text> (дата звернення: 21.01.2025)
37. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 липня 2015 року «Про стан реалізації заходів щодо захисту майнових прав та інтересів держави Україна у зв'язку із тимчасовою окупацією частини території України»: указ Президента від 26.08.2015 р. № 514/2015. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/514/2015/paran2#n2> (дата звернення: 24.06.2025)
38. Рекнагель Ч. Тяжкі наслідки нових санкцій для Росії. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/25476950.html> (дата звернення: 02.04.2025).
39. Романюк С. А., Кононенко С. І. Безпекові аспекти зовнішньої політики України в умовах гібридних загроз. Український журнал міжнародного права. 2021. № 2. С. 14–27.
40. Скляренко К. Політико-правова співпраця України та Великобританії на початку XXI століття. Емінак : науковий щоквартальник. 2017. № 2 (18) (квітень–червень). Т. 2. С. 81–85.
41. Соколова В. Британо-українські відносини: еволюція та перспективи. Європейські студії. 2019. № 1. С. 45–53.

42. Солодкий С., Белесков М. Brexit дружбі не перешкода: аудит відносин України та Великої Британії. URL: <https://www.euointegration.com.ua/articles/2017/07/5/7067997/> (дата звернення: 29.010.2025).
43. Співробітництво Україна – ЄС – НАТО з протидії гібридним загрозам у кіберсфері. Центр глобалістики «Стратегія XXI». Київ, 2019. 30 с.
44. Стан відносин між Україною та Великою Британією. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-storichne-partnerstvo-mizh-ukrayinoyu-ta-spoluchen-95461> (дата звернення: 19.08.2025).
45. Стаття 48 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів, від 8 червня 1977 року (Протоколу I). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199 (дата звернення: 23.01.2025)
46. Стратегія зовнішньополітичної діяльності України. 2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/> (дата звернення: 13.02.2025)
47. Стратегія національної безпеки України. 2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>. (дата звернення: 14.05.2025).
48. У Генштабі розповіли про озброєння, яке ЗСУ невдовзі отримають від Великої Британії. URL: <https://nw.com.ua/politics/u-genshtabi-rozpovily-pro-ozbroyennya-yake-zsu-nevdovzi-otrymayut-vid-velykoyi-brytaniyi/> (дата звернення: 29.08.2025).
49. Україна не просить нічого, окрім миру. Джонсон уточнив, яку допомогу Британія надає Києву. 2022. URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/agresiya-rf-dzhonson-utochniv-yaku-dopomogubritaniya-nadaye-kiyevu-ostanni-novini-50215705.html> (дата звернення: 14.07.2025).
50. Україна та Британія визначили основні напрями співпраці в оборонному секторі на 2017–2018 роки. URL: <https://www.unian.ua> (дата звернення: 02.05.2025).

51. Українська призма: Зовнішня політика 2017 : аналітичне дослідження. ГО «Рада зовнішньої політики “Українська призма”» ; Фонд ім. Ф. Еберта. Київ, 2018. 232 с.
52. Фісенко І. Г. Міжнародна безпека як категорія міжнародних відносин. Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. 2020. № 48. С. 60–73.
53. Черінько І. Українсько-британські відносини: історія та сучасність. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2016. № 125. С. 112–119.
54. Черниш О. Ленд-ліз для України. Що це таке і чи допоможе перемогти Росію. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-61251966> (дата звернення: 03.06.2025).
55. Чому і як Велика Британія допомагає Україні протистояти РФ. Відповідає експерт. URL: <https://suspilne.media/201053-comu-i-ak-velika-britania-dopomagaе-ukraini-protistoati-rf-vidpovidaе-ekspert/> (дата звернення: 14.08.2025).
56. Яку зброю Британія дає Україні. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-61604424> (дата звернення: 02.10.2025).
57. A look at the UK’s strategic partnership with Ukraine. URL: <https://gedes-unesp.org/a-look-at-the-uks-strategic-partnership-with-ukraine/> (дата звернення: 22.01.2025).
58. Britain and Ukraine unveil new strategic partnership. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/britain-and-ukraine-unveil-new-strategic-partnership/> (дата звернення: 02.05.2025).
59. Deepening British-Ukrainian relations in a more competitive era. URL: <https://www.geostrategy.org/research/deepening-british-ukrainian-relations-in-a-more-competitive-era/> (дата звернення: 15.07.2025).
60. Did Brexit help Britain help Ukraine? URL: <https://www.politico.eu/article/brexit-britain-help-ukraine/> (дата звернення: 13.08.2025).
61. Evaluating the International Support to Ukrainian Cyber Defense. URL: <https://carnegieendowment.org/2022/11/03/evaluating-international-support-to-ukrainian-cyber-defense-pub-88322> (дата звернення: 02.12.2024).

62. Kuzio T. Strident, Ambiguous and Duplicitous Ukraine and the 2008 Russia-Georgia War. *The Journal of Post-Soviet Democratization*. 2009. Vol. 17, No 4. P. 209.
63. Land-Lease worth \$33 billion and confiscations: how the US will help Ukraine win. URL: <https://mind.ua/en/publications/20240545-land-lease-worth-33-billion-and-confiscations-how-the-us-will-help-ukraine-win> (дата звернення: 15.04.2025).
64. Multilateral partnerships: The UK and the UN as partners in peacekeeping and peacemaking. URL: <https://fpc.org.uk/multilateral-partnerships-the-uk-and-the-un-as-partners-in-peacekeeping-and-peacemaking/> (дата звернення: 22.05.2025).
65. Security Cooperation between Ukraine and the UK. URL: <https://rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/uk-ukraine-security-cooperation> (дата звернення: 17.09.2025).
66. The Case for an Ambitious British Role in Ukraine's Reconstruction. URL: <https://bfpg.co.uk/2022/07/uk-role-ukraine-reconstruction/> (дата звернення: 02.10.2025).
67. Tossini J. V. A look at the UK's strategic partnership with Ukraine. URL: <https://ukdefencejournal.org.uk/a-look-at-the-uks-strategic-partnership-with-ukraine/> (дата звернення: 02.01.2025).
68. UK and Ukraine sign historic post-Brexit free trade deal. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/uk-and-ukraine-sign-historic-post-brexit-free-trade-deal/> (дата звернення: 15.09.2025).
69. UK trade and the war in Ukraine. URL: <https://www.chathamhouse.org/2022/09/uk-trade-and-war-ukraine/summary> (дата звернення: 19.06.2025).
70. Ukraine seeks to reinvent its relations with the UK after Brexit. URL: <https://ukraineworld.org/articles/ukraine-explained/ukraine-seeks-reinvent-its-relations-uk-after-brexit> (дата звернення: 14.07.2025)
71. Ukraine War: UK reveals £6m package for cyber defence. URL: <https://www.bbc.com/news/uk-63465237> (дата звернення: 26.07.2025).

72. Ukraine British Relations.

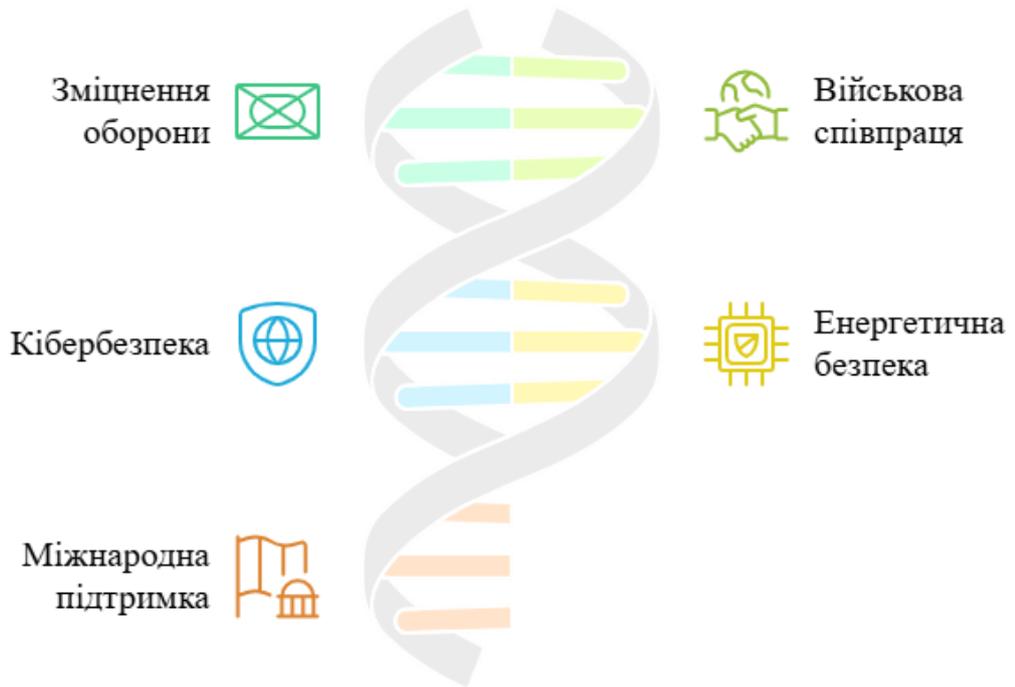
URL:

<https://diplomatmagazine.com/ukraine-british-relations/> (дата звернення:
07.09.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А

Стратегічні напрямки політики

Джерело: [40].

Розкриття багатогранної ефективності двосторонніх угод

Джерело: [45].

Особливості підтримки України західними країнами

Країна	Основні напрямки підтримки	Характер допомоги	Особливості підходу	Акцент на
Велика Британія	Військова підготовка, модернізація ЗСУ, постачання озброєння, інтеграція стандартів НАТО	Оперативна та гнучка підтримка, швидке реагування	Системна підготовка військових, технологічна модернізація, оперативна адаптація до змін на фронті	Швидкість та військова ефективність
США	Військова допомога, фінансування оборони, розвіддані, консультації, економічна підтримка	Масштабна та довгострокова	Високотехнологічне озброєння, умови щодо оборонних реформ	Стратегічний вплив та модернізація оборонного сектору
Німеччина	Економічна та гуманітарна допомога, розвиток інфраструктури, постачання важкої техніки	Обережна, процедурна, з поступовим посиленням військової допомоги	Прагнення балансу між підтримкою України та діалогом з РФ	Економічна стабільність та гуманітарна підтримка

Франція	Дипломатичні ініціативи, навчання військових, постачання озброєння	Комплексна, політично орієнтована	Акцент на інтеграції України у європейські структури безпеки, координація з іншими країнами ЄС	Дипломатія та стратегічне партнерство
----------------	--	-----------------------------------	--	---------------------------------------

Джерело: [37].

**Порівняльна характеристика підтримки України західними
державами**

Країна	Військова допомога	Дипломатична роль	Санкції проти Росії
Велика Британія	£12,8 млрд	Активна участь	Жорсткі санкції
США	\$69,2 млрд	Зміна підходу	Широкі санкції
Німеччина	\$2 млрд	Активна участь	Обмежені санкції
Франція	€13 млрд	Активна участь	Обмежені санкції

Джерело: [64].

Основні британські програми підтримки України

	Програма / Ініціатива	Рік запуску	Основний напрям	Ключові результати	Ефективність
1	Операція ORBITAL	2015	Підготовка ЗСУ	>22 000 військових підготовлено до 2022	Висока
2	UK-Ukraine Security Cooperation Package	2016	Стратегічні консультативні програми	Розроблені реформи системи управління обороною	Середньо-висока
3	Naval Capabilities Enhancement Package	2019	Посилення флоту, навчання ВМС	Закладено створення ракетних катерів та тренування екіпажів	Висока
4	British Defence Intelligence Sharing Program	2014–2022	Розвіддані, ситуаційна обізнаність	Забезпечено раннє попередження щодо вторгнення 2022	Висока

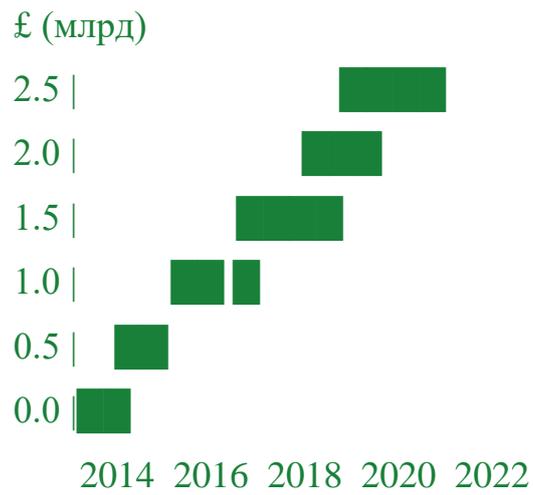
5	UK Lethal Aid Package (NLAWs, Brimstone, ППО)	2021–2022	Озброєння	Вирішальний внесок в оборону Києва	Дуже висока
---	---	-----------	-----------	------------------------------------	-------------

Джерело: [55].

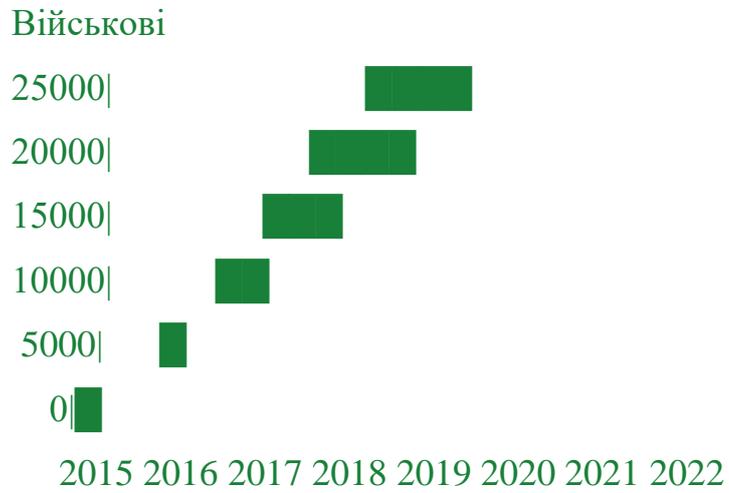
Кількісні показники допомоги Великої Британії (до 2022 р.)

Показник	Значення
Військових, підготовлених у межах ORBITAL	22 000+
Проведених тренувальних курсів	350+
Обсяг оборонної допомоги 2021–2022	£2.3 млрд
Передані ПТРК NLAW	>5 000
Передані ракетні системи (Brimstone, інші)	>800
Кораблі/проекти для ВМС України	8 ракетних катерів + модернізація інфраструктури

Джерело:[44].

Динаміка фінансової підтримки Великої Британії (2014–2022)

Джерело: [27].

Кількість військових, підготовлених у межах ORBITAL

Джерело: [72].

Порівняльна допомога (млрд дол. до 2022 р.)

Джерело: [37].

PSWOT-аналіз ефективності британської підтримки України (до 2022 р.)

STRENGTHS <ul style="list-style-type: none">• Цілеспрямованість і стратегічна орієнтація• Гнучкість та оперативність• Комплексність і інтеграція програм• Професійний потенціал інструкторів і тренерів	WEAKNESSES <ul style="list-style-type: none">• Обмежений обсяг ресурсів порівняно з США• Часткова залежність від іноземних інструкторів• Ризики фіскальної підтримки• Обмежена прозорість деяких програм
OPPORTUNITIES <ul style="list-style-type: none">• Масштабування успішних програм• Розвиток стратегічного партнерства• Посилення міжнародної координації• Довгострокова стабілізація	THREATS <ul style="list-style-type: none">• Ескалація військових конфліктів• Політична та економічна нестабільність• Залежність від зовнішнього фінансування• Конкуренція донорських пріоритетів

Джерело: [43].

Пропозиції для державних інституцій України

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ УКРАЇНСЬКО-БРИТАНСЬКОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ТА ОБОРОНИ

АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ПРОБЛЕМ

- Системні недоліки механізмів двосторонньої взаємодії
- Залежність співпраці від політичних циклів
- Нерівномірність інтеграції українських потреб у стратегічні плани Лондона
- Асиметричність доступу до оборонних технологій

ПРОПОЗИЦІЇ ДЛЯ ДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУЦІЙ УКРАЇНИ

Міністерство закордонних справ України:

- Розробити Стратегію українсько-британських відносин на 2030–2040
- Запровадити спеціалізовані програми підготовки дипломатів
- Створити механізм регулярного стратегічного діалогу

Міністерство оборони України:

- Сфокусувати спільні робочі групи за ключовими напрямками військово-технічної співпраці
- Посгупово перейти від тимчасових тренувальних місій до створення спільних навчальних центрів
- Створити механізми спільних наукових програм

МОДЕЛІ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ

- Постійна оборонна комісія Україна-Белика Британія
- Українсько-Британський центр оборонних інновацій
- Щорічний беалеково-оборонний форум високого рівня

МОДЕРНІЗАЦІЯ ОВОРОННОЇ ДИПЛОМАТІЇ

- Професіоналізація закорлусу боронних аташе
- Цифрова трансформація
- Інтеграція зовнішньополітичних та оборонних інституцій
- Розвиток комунікаційної інфраструктури

Джерело: [45].